

BAJAI HONPOLGÁR

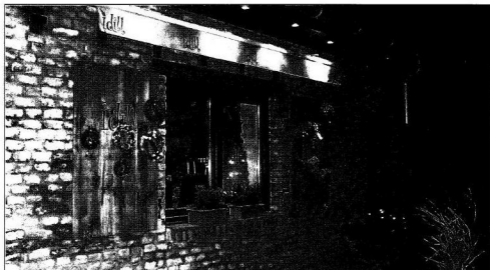
Baja és környéke honismereti és kulturális folyóirata

2015. november

XXVI. évfolyam 11. (301.) szám

Ára: 250 Ft

Volt egyszer egy Idill-ház...

■ Baja kulturális életében néhány évig meghatározó szerepet játszott az Idill-ház. A Szénes utcában álló aprócska ingatlan már a 2000-es évek elején is úgy hatott, mintha valamilyen városrendezési terv véletlenül otfelejtette volna az üres telken, bérházak árnyékában. Kár is lett volna kihasználatlanul hagyni a benne rejlő romantikát. Így gondolta ez FÁBIK ZOLTÁN építész is, aki 2002-ben azért vásárolta meg a kis házat, hogy helyére majd kényelmes lakóházat építhessen. És bár úgy tűnik, a terv csak a következő évekbe válhat valóra, a közbenező időszek sem múlt el haszontalanul, hiszen legendát szült: az Idill-ház-beli dzsesszkoncertek sajátos hangulatára ma is sokan szívesen emlékeznek vissza.

Teljesen lepusztult, félig romos állapotban, gyakorlatilag közművek nélkül került Fabik Zoltán tulajdonába a házacska. Akkoriban még nem volt kivitelezhető az átépítés, ezért a tulajdonos valamilyen más megoldáson töre a fejét. Így mesélt lapunknak a kezdetekről: – Próbáltunk javítani a ház állapotán. Amint nekiláttunk, hogy kibontunk a felgyült szemét és földhalmok alól, hagyományos anyagok bukkantak föl a törmelékkel: téglák, hajópáncél, fűfödém, félig elszáraztá-

dott tetőszerkezet. Felmerült az ötlet, hogy használjuk ki ezeket az adottságokat, újítsuk fel a háziköt, amennyire csak lehet, és valami olyasmit valósítsunk meg benne, ami szellemnek és léleknek egyaránt tetszetős, és Baján még hiányzik a kínálatból. Az egyik lehetőség egy olyasféle kis fizet létesítmény volt, amelynek a kínálata nem található meg bármely bevásárlóközpontban. Virág, ajándéktárgyak, könyvek, kézműves termékek forgalmazásában gondolkodhunk,

E SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

- Törökvelek egy fejső hurokcsóvát lákolt ártrehozására ...
(Lokabné Bényei Erika írása)
- A bajai törlőgondozói állhelyszelről
(Sarlós István forráskölés)
- Berdőknek való
(Mayer János interjúja Nagy Istvánnal)
- „Dúzza György öl, na véglegmegyek rajta én...”
Utakabár
(Strégl István cikke Pálmai József kötetén)
- Egy bajai lány Fluvorazághon 2:
Helytőlőből Dababba (Sivmor Katalin beszámolója)
- Szétnél Katalin verséből
- A Wakaman NIK dala
(Mayer János interjúja Darnai Erzsébettel)
- Déri Frigyes levele dr. Vojnics Ferenchez polgármestertől választása alkalmából
(Fábián Zoltán forráskölés)
- Regéllő hajlék 1. rész
(Jáger / Jászai / Bátkai írása)
- Védővő vértelvel: a kibátán gyűt
(Neborcsóti László írása)

perze, nem nagy mennyiségben. Rengeteg művészt, festőt, szobrászt, alkotót ismertünk, ők szívesen adták a munkáikat ilyen célra. *Fraknó Krisztina* nagyon sok virágkötőt ismert, akik segítettek a dekorálásban, és bemutatókat is tartottak. Jöttek a barátok, biztattak, hogy ne hagyjuk abba, és vegyünk más irányokat is: hozzuk be a káfolatba az általunk annyira szeretett dzsesszművészt, az improvizatív zenét, a műfaj legnagyobb kortárs művészeit.

Tegyük egy kis kitérőt az elbeszélésben, hiszen talán nem mindennapi jelenség, hogy egy építész olyan szinten rajong a dzsesszművésztől, hogy erre éveken át tartó folyamatot tud építeni. A magyarizatot szintén Fábik Zoltántól kapjuk meg: – Az előírt építéskollégium lakója voltam egyetemista koromban. Egészen más volt akkoriban az egyetemi élet: egymásért érték a bulik, koncertek. Minden hétvégén koncerteztek olyan zenekarok, mint az *Europa Kiadó*, *Sponot*, *Trabant*, *Hobo Blues Band*, *Máni*. A zene végképp a baráti összejöveteleket, és ezek a szöveg Baján is megvoltak. Amikor elindítottuk az esteket, még nagyrészt Pesten éltünk, és rengeteg ismeretleget kötöttek. Első alkalommal a bajai szarmazási *Binder Károlyt* hívtuk muzsikálni. Jól ismertük, és ő maga is szívesen fogadta a meghívást, csak adódott a kérdés: min fog játszani? *Schmid Antal* barátom segített (mint ahogy később is jelentős részt vállalt a szervezésben, népszerűsítésben): megkereste a budapesti Hölgyei Zongoraterem szintén Bajáról elszármazott tulajdonosát, aki idecsaszott, felmérte a kis ház lehetőségeit, és megmondta, milyen hangszert érdemes beszerezniünk. Így vettünk egy versenypianinót, és elindítottuk a zenei vonalat, időnként könyvbemutatókkal egybekötve.

Az események szervezésére nem mlánk el nyomtatlanul: úgynevezett kalózfelvételek készültek róluk, amelyekből alkalmanként 150 CD-t írtak meg a szervezők. Az előadók dedikálták is ezeket a hanghordozókat, majd 50-et visszakaptak belülről saját célra, a maradék szöveget pedig a résztvevők, gyűjtők, vásárolták meg. – Igazi csemegét jelentettek, mivel egyszeri és megismételhetetlen eseményeket örökítettek meg. Az estek pedig egyre családiasabbá, meghittebbé váltak. Volt, aki saját készítésű pogácsát vagy apróterményt hozott, fűtöttés kályhával melegítettünk, azon illatozott a forralt bor és a tea. Délutániól késő estebe nyúlunk az együttléte – meséli az Idill-ház tulajdonosa. A zenés estek október végén kezdődtek, február végéig tartottak, kb. kéthetes gyakorisággal. A művészek legtöbbször barátai jöttek le Bajára muzsikálni, de egy becsü-

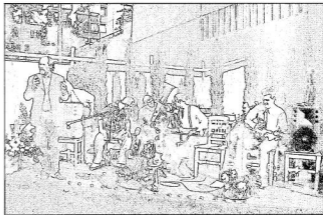
letkasszával működő vállalkozniak meg a baráti írat sem könnyű előteremni, óserő kell hozzá. A művészek pedig természetesen kijárt a vacsora, és ha időben érkeztek, egy bajai vagy környéki káfolás is, hogy ismerkedjenek a városral, szeressék meg, és alkalomadtán szívesen térjenek vissza. – Ezt többen meg is tették: visszajártak, és későbbi szerzeményeikben is meg-megjelent a nyoma, hogy milyen jól érezték magukat – mondta az építész. Hozzáfűtette: az épp adott művészeket is kihívást jelentett, hogy tőle karnyújtásnyira ül a közönség, halja minden szusszanását, látja minden rezdülését. – Sokan elmondták: itt jobban izgultak, mint egy nagyszínpadon, több ezer fős közönség előtt. De ahogy megkapták az első jelzést, megérezték a közönség tetszését, már sokkal felszabadultabb produkciókat nyújtottak – derül ki. Az Idill-ház aprócska szobájában alkalmanként kb. 30 fős közönség fedt el, az érdeklődés azonban ezt jóval meghaladta. Az állandó helyi törzsközönség mellett rendszeresen jöttek Szekszárdról, Szegedről, Kiskunhalasról, Budapestről is. Akinék bent nem jutott hely, az az udvarról hallgatta a nyitott ablakon kiszűrődő muzsikát. – Van egyfajta varázsa ennek a kis létszámú közönségnek. Szeretünk volna mindenkit beengedni, de nem lehetett. Gyakran álltak bent az emberek összezúfolódva. A hely szűkösége miatt gyakran kellett szöflöztetni. Emlekszem egy *Cseh Tamás*-estre, rekord nézőszámmal: legalább hatvanan zúfolódtak be, még a padláról is lógtak le az emberek – idézte fel Fábik.

Az is kiderül: a művészek nem csak a kis létszámú közönség hangulatáért jártak le szívesen Bajára, hanem egy-egy későbbi

bi produkciójuktól is próbálták ki először, így az Idill Ház események helyszínéül is szolgált. – *Vikán György* itt mutatta be az első crossover produkcióját *Horgas Esterrel*. Nagyon büszkék voltak rá, felvétel is készült róla. Szívesen kísérleteztek itt a művészek. Vakán György többször járt itt *Berkes Balázsnal* is, különféle összeállításban, de *Juhász Gábor* gitáros, *Tólcsvay László* és a már említett Binder Károly is visszajárt vendégként volt. Később már nem csak szólistákkal, hanem együttesekkel is próbálkoztunk: amikor 2003-ban összeállt a *Cornelio Titu Band*, az első igazán szereszerű slágerüket itt jártatták be. Mára a Jazzy Rádió állandó előadói közé tartoznak. De említendő helyi zenészt is: *Pethő Attila* ragtime-estjének is itt volt nálunk az ösmerutatója, nagy sikerrel. Sőt, *Pethő Attila* Mikulásérett is bevált nálunk: egyik évben felmentült, hogy a törzsközönségünk gyermekeinek szervezők Mikulás-ünnepet, kis ajándékcsomagokkal. Nagyon hangulatos volt.

A nemzetközi dzsesszelétszöjartait is több ízben sikerült Bajára csábítani: *Sharrrie Williams* többször is koncertezett itt, sőt, kacsapóköltet is itt evett életében először. – Épp ott volt egy másik zenész társaság is, akik elkezdtek játszani, ő pedig azonnal spontán módon bekapcsolódott. Ezek nagy élmények voltak. De eljött *Big Daddy Wilson* Amerikából, és még rengetegen. Hat-hét év alatt mintegy 80 estet tartottunk a kisházban. Tavasszal rendszeresen szerveztünk egy Idill-virágnapot a virágkötőknek, akkor is több együttes lépett fel.

A sikeres rendezvények pedig újabb ötleteket szöflöttek: hamarosan felmentült annak az igénye, hogy ne csak egy szöflö kör lehessen

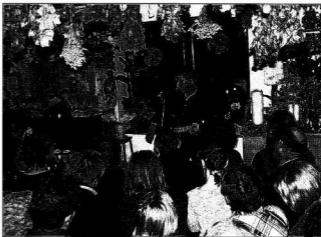

Felejthetetlen kollégák, *Schmid Antal* barátai egy udvari koncert előtt

tanja a koncerteknek: 2004-ben beindult az *Idilli Janszfesztivál* sorozat, sőt,orban, a Szentbárcsai téren. – Ott még inkább nemzetközi fellépőkre számítottunk. *Tommy Schneller* például, aki Németországban igen népszerű blues-zenész, azóta is emlegeti, milyen jól érezte magát Baján. *Rácz Kati* is fellépett a csapatával, *Draech Mihályék* is. A barátok, akik lejártak a kisházba, anyagilag is támogatták a törekvést, hogy évente szervezzünk egy mindenki számára nyitott fesztivált. Kezdetben még nyertünk néhány NKA-s pályázatot, aztán az megszűnt. Utána nagykövetségek támogatták: az izraeli, olasz, holland például, sőt, az egyik legjelentősebb vendégünk a kisházban Hollandia budapesti nagykövete volt, aki a kulturális attaséval együtt érkezett. Megvendégeltük őket halászlével, borkóstolást is tartottunk, és megbeszéljük a kapcsolódási pontokat a holland és magyar zenekultúra között. Ennek eredményeképpen egyik évben Pécsset is szerveztünk egy *Idilli Jazz Fesztivált*. Az olasz nagykövetséggel közösen pedig Sartinóban hoztuk össze egy fesztivált. Ezt később szeretnénk volna folytatni, de az anyagiak közbeszóltak. A barátság a mai napig fennáll, egyszer talán folytatni is tudjuk a közös rendezvényeket. Több ilyen barátság alakult ki az évek során – idézte fel a nemzetközi kapcsolatokot Fábik Zoltán.

A kis ház egy idő után bezárta kapuit, lehozták hamarosan megkezdődtek, az eredeti elképzeléshez híven társasház áll majd a helyén. A tulajdonos szerint felmerült az ötlet, hogy az alagsorban esetleg létesítsenek egy olyan teret, ahol folytatni lehetne az esteket. – A kapcsolatok megvannak hozzá, és most is rengeteget jörok koncertekre. De sokba kerül ideutaztatni a zenészeket, vendéglátást is, még akkor is, ha baráti gátsárit jönek. Baja ebből a szempontból kisváros, kevés a hasonló érdeklődésű zenebarát. Talán klub formájában jobban működne, ezt még át kell gondolnunk. Magát a kisházat azonban bontjuk. Volt egy mozgalmas korszak, de az leszűnt – szögezi le a tulajdonos. Hozzátette: nincsenek pontos információk arról, mikor építhetett a házacska, de látott olyan, az 1956-os árvíz idején készített fotót, amelyen a Kenderes mentén áll a ház. Valószínűleg lakóháznak építették, egy idős néniül vásárolták meg, majd többször is gazdát cserélt, mivel nem lehetett a helyére építközni. – Mi látunk benne fantáziát. Manapság már az Idilli Jazz Fesztivál elnevezése őrzi a ház emlékét. Szereplőnek bemutatkozási lehetőséget nyújtani a fiatal zenészeknek, de szívesen hívjuk a már befutott muzikusokat is. Az utóbbi években

Fotó: Idilli-archívum

Az egyik legikeresebb Idilli-program: Crek Timás koncertje

a Duna Szállóban tartjuk a rendezvényt, oda valamivel többen férnek be, bár az sem egy Papp László Sportaréna-méretű hely. A zenészek viszont nem bánják, örömmel jönnek. Általában igyekszünk valami aktualitást is adni az eseménynek: idén a nemrég elhunyt Vučini György emlékét idézzük fel jó barátja és zenésztársa, *Horváth Charlie* segítségével, és bejátszunk néhány perct a régi Idilli Házass felvételeiből. Charlie egyelőre most a dzsesszformációjával érkezik, de persze néhány nagy slágert is elhozza, megfelelő módon áhangszerezve. De itt lesz velünk a *Hot Club Hungary* is: a francia mintára összeállt a csapat a 30-as évek swingjét hozza el, persze saját felfogásokban. A harmadik fellépőnk pedig egy olasz csapat *Pietro Tanecher* vezetésével, ő is többször zenélt már Baján különféle formációkban, világszerte arról híres, hogy igazi Hammond-organán játszik. Ezúttal egy nigériai énekesnő, *Nneka* kíséri el – ismertette a november 13-i XIV. Nemzetközi Idilli Jazz and Blues nap programját a szervező. Azt is elmondta: amíg bírják szusszal, addig folytatják a dzsesszmusika népszerűsítését, hiszen sokan várják, igénylik ezeket a rendezvényeket. – Vannak állandó szponzorok és állandó vendégek is, akik kilifőlőrl is hazatérnek ilyenkor. A dzsessz improvizatív zene, nagyon sokféle változata ismert. Lehet populárisabb vagy elvontabb, de élőben, koncerten teljesen más hatást, mint ha az ember odérlól hallgatja. Nekünk pedig fontos, hogy szétlozzunk: ahárlról jövő, civil kezdeményezéssel is tudunk igazi értéket teremteni és nyújtani a városnak – mondta Fábik Zoltán. Az Idilli Ház és a

dzsesszkoncertek története pedig éppen elég bizonyító erővel bír, hiszen Baján még ma is sokan emlegetik csatlagnálval az egykori Idilli-bullist. Bizunk abban, hogy ha a kis ház nem is áll már, szellemisége fennmarad, jövőre pedig, a dzsesszfesztivál 15 éves jubileumára a szervezők valami igazán nagy dobissal rúkolnak elő.

Sándor Boglárka

A Bajai Honpolgár

friss száml városunkban jelenleg az alábbi helyeken vásárolhatók meg

- Ady Endre Városi Könyvtár és Művelődési Központ,**
 Munkácsy Mihály utca 9.
BERMIN ABC, Vöröskereszt tér 1.
CBA Belvárosi ABC, Erdős utca 7.
CBA Delta Market, Szabadság utca 44.
Cserba Optika, Batthyány Lajos utca 18.
Lira Könyvszobát,
 Déri Frigyes sétány 5.
Nacsa ABC, Szent László utca 20.
Nagy István Képtár, Arany János utca 1.
Sirály ABC, Sirály utca 4.
Tourinform Iroda, Baja Marketing Kft,
 Szentbárcsai tér 11.

Helyreigazítás

Lapunk októberi számának címlapfotójáról sajtóajlatos módon lemaradt a fotós, Tihanyi Tamás neve.

Az érintett és olvasóink szíves elnézését kérjük!

Törekvések egy felső kereskedelmi iskola létrehozására Baján 1923-ban

■ A szakképzés fejlesztése korank oktatáspolitikájában is hangsúlyos szerepet kap, hiszen a jövő szakemberei az iskolapadokból kerülnek ki. A megfelelő színvonalú szakoktatást a gazdasági fellendülés egyik fontos tényezőjének tekintik. Így volt ez a trianoni béke után is. 1920 után több jelentős felső kereskedelmi iskolánk került határon túra, így a déli országokban legközelebb csak Szegeden, illetve Pécsen volt felső kereskedelmi iskola, érthető tehát, hogy Baja városa miért törekedett arra, hogy a meglévő iskolái mellett kereskedelmi iskolát is létrehozzon. Indokolja még ezen új „iskolafajti” létrejöttét az a tény, hogy a város már régóta a déli országoknak jelentős ipari és kereskedelmi központja volt. Ekkoriban földrajzi fekvése tette alkalmissá arra, hogy az évszázadok során gazdag ipari és kereskedelmi élet alakuljon ki ezen a vidéken, hiszen mellette halad el Magyarországnak és Közép-Európának legfőbb vízi útja, a Duna, s a rajta áthaladó vasútvonal, ill. között a mai napig is fontos szerepet játszik az egyes régiók, ill. az országok közötti kereskedelemben. Ha figyelembe vesszük az I. világháború és a trianoni békeszerződés okozta veszteségeket, akkor érthetővé válnak Legényi Dezső, iskolaalapító igazgató gondolatai, melyeket az első tanév évnyitói beszédében fogalmazott meg: *„Ides hadunk mai helyzetén csak gazdasági fellendülés által segíthetünk s a gazdasági fellendülést kétségkívül nagymértékben fogják szolgálni a gyakorlati életre nevelő szakiskolák.”* (vö. Legényi Dezső: A bajai Magyar Kir. Állami Négyévfolyamú Fű és Női Felső Kereskedelmi Iskola első évi értesítője, Baja 1924. 7. p.)

Az új iskolatípus meghonosításától nemcsak a város, hanem régiójának gazdasági fellendülését is várják, remélik, hogy Baján a „felső kereskedelmi iskola egészséges talajra kerül és innen messze vidék közgazdasági érdekeit eredményesen fogja szolgálni.”

A kezdeményezés a a hazánkban 1919-ései működő, a kereskedelem és ipar érdekeit szolgáló Baross Szövetség bajai fiókjától indult ki. A Baross Szövetség 1922. február 3-án tartott választmányi ülésén *Franck Mihály* igazgató terjesztette elő *Szalapthy Mihály* indítyányát egy felső kereskedelmi iskola indításával kapcsolatban. A kérvényt maga dr. *Erődy Ferenc Gyula* főispán vitte április 24-én a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba. Dr. *Bartos Róbert* minisztériumi tanácsost bízták meg a feladattal, hogy a felterjesztést átvizsgálja. A miniszteri tanácsos Baján, április 28-án

a bajai Városháza közgyűlésén egyeztetett az iskolaalapítási feltételeiről, s annak kivitelezésére 11 tagú tanügyi bizottságot hozott létre. A minisztérium az állam nehéz anyagi helyzetére hivatkozva nem tudta vállalni az iskolaalapításhoz szükséges anyagi feltételek biztosítását, viszont az iskolaalapítást a városnak és a Baross Szövetségnek megengedte. Mivel ezek ekkora anyagi terhek felvállalását túl kockázatosnak vélték, az iskolának az 1922/23-as tanévben való megnyitása lehetetlenné vált. A Szövetség azonban nem adta fel: a következő feltejesztéstük sikerrel járt, és november 12-én engedélyt kaptak az iskola létrehozására. Az állam vállalta a tanárok fizetését is, a városról az iskola elhelyezését, ill. fenntartási költségeinek (fűtés, villany) fizetését kérték.

Az iskola beindítása nem volt könnyű feladat. A minisztérium először *Sandoly Ödön* (a Budapesti Felsőkereskedelmi Iskola tanárát), majd *Szakáll Zsigmondot* (a Szegedi Állami Felsőkereskedelmi Iskola tanárát) kérte fel igazgatói feladatokra, de azok a megbízást a városban szerzett tapasztalatok alapján nem vállalták. Végül *Legényi Dezső* foglalta el az igazgatói állást. Nem tűnt még olyan típusú iskolában, mint amilyen a szervezésére vállalkozott. E feladat népszerűtlenségét az alapvető feltételek hiányával hozhatjuk összefüggésbe, hisz akkoriban Baján nem voltak ilyen iskolatípushoz megfelelő szakirányú képesítéssel rendelkező pedagógusok, hiányzott az épület, a felszerelés stb. Mégis vállalkozott erre a nagy feladatra, és elfogadta megbízott igazgatói állását 1923. augusztus 27-én.

A fű felső kereskedelmi iskola beindításával párhuzamosan a város engedélyt kért lány kereskedelmi iskola létrehozására is. Kérésüket ezzel indokolták, hogy a városnak egyetlen, a polgári iskolai végzettségűnél többet nyújtó iskolája sem volt. A minisztérium az 1922. november 16-án kelt rendeletében engedélyt ad a női felső iskola beindításán, amennyiben a jelentkezők száma megfelelő. Összesen 26-an jelentkeztek, így átmenetileg közlés helyiségben és közös igazgatás alatt, de a női iskola szervezése is megindulhatott.

Az iskola elhelyezése

Az iskola létrejött. Ahhoz azonban, hogy hosszú távon betölthesse feladatát, helyet is kellett találni az intézménynek. E feladat megoldását *Dulovits Árpád* miniszteri tanácsos vette kézbe, aki dr. *Fojnits Ferenc* polgármesterrel és *Amor Antal* tanfőképző intézeti

Legényi Dezső, az iskola alapító igazgatója

igazgatóval egyeztetve ideiglenesen a tanfőképző egyik termét jelölték ki a beinduló első évfolyam számára. A város már az első tanévben felajánlotta iskolának a tanonciskola épületét, mely rendkívül elavult és korszerűtlen volt. Bár a felső kereskedelmi iskola kénytelen volt beérni ezzel a lehetőséggel, a felhívás a következő években elengedhetetlenné vált. Az iskolaépületek rossz állaga nem volt sajátosan bajai probléma, hisz Trefort Ágoston felmérései szerint: „csak a rozzant, terjedelmre elégtelen vagy csekélyretem iskolaépület” volt.

Az iskola létrejöttének, fenntartásának és működtetésének anyagi háttere

Az iskola megalapítását engedélyező minisztériumi rendelet magába foglalta az iskola fenntartásának és működtetésére vonatkozó elképzeléseket is. Az állandó tanárok, valamint az óraadó tanárok fizetését, illetve az iskola felújítás és takarítási költségeit, tehát minden személyi és fenntartással járó dologi költséget a Vallás- és Közoktatási Minisztérium vállalt magára, viszont városi költségvetésből vérték el az iskola ideiglenes és végleges elhelyezését, az első felszerelés és bitorzat biztosítását, továbbá a karbantartás finanszírozását. A város – hogy biztosítani tudja a rá kirott feltételeket – 25 millió korona kölcsönt vett fel, hisz a befektetés eredményességhez nem fert kétség: „A város a városnyok teljes ismeretében meg van győződve arról, hogy ezen újabb fellendülés előtt álló, s már régi ipari kereskedelmi városban a felső kereskedelmi iskola egészséges talajra kerül, s innen messze vidék közgazdasági érdekeit fogja szolgálni.” (Vö. Iskolai irattár, a város törvényhatóság 1923. jún. 28-i 7822-1923.kig-104.kgy. jegyzőkönyvi határozata.)

A minisztérium – hogy valamilyen szinten ellenőrizni tudja a súlyos anyagi terheket – öt évre lemondott a tandíjszedés jogáról a város javára, s felhatalmazta a várost, hogy a mindenkori tandíjon felül ötszörös pótdíjat szedhesen. A város ezzel a jogával ély módon élni nem akart, hisz a magas tandíj sok érdeklődőt tartott volna vissza az iskolától, ill. bajai lakosoktól csupán egyszeres, a vidéki tanulóktól kétszeres pótdíjat szedett a tandíjon kívül. Az 1923/1924-es tanév tandíját 60.000 koronában állapították meg. A rendelet szerint a közmunkásoknak, hadirokkantak, hadiözvegyek, valamint ezek árvái, ha szegénysegüket hatóság bizonyítvánnyal igazolni tudták, a tandíjnak csak egynegyed részét voltak kötelesek megfizetni, s ez vonatkozott a pótdíjakra is. A pótdíjak szedésére a városi tanács az iskolát hatalmazta fel, mely bevételt az oktatási intézményre a fejlesztési célokra fordíthatta.

Az első évnévít 1923. szeptember 9-én tartották a belvárosi plébániatemplomban nagy nyilvánosság bevonásával (Bács-Bodrog megye és Baja város főispánja, Bács-Bodrog megye alispánja, Baja város tanácsa, a Baross Szövetség bajai főnöke, a bajai Kereskedelmi Kaszinó, az iparfestő, a Ciszterci Rendfőnök III. Béla Főgimnázium, az Állami Tanítóképző Intézet és a Városi Polgári Fiúiskola igazgatósága és tanári kara is jelen volt.) Az iskolaigazgató, Legányi Dezső első évnévítő beszédében mindamellett, hogy háliját fejezte ki a városnak és az államnak, az iskola megnyitására szükséges áldozatváltásokról, felhívta az alkalmat, hogy a város különböző testületét, szervezeteit, a város és vármegye pénzintézeteit, valamint magánszemélyeket (főleg a földbirtokosokat, vagyis kereskedőket, iparosokat) arra kéri, anyagi hozzájárulásuk révén támogatás a felső kereskedelmi iskola ügyét Baján. A grójást dr. Vojnits Ferenc polgármester engedélyével indíthaták meg. A törekvést a főispán, dr. Krúdy Ferenc is szorgalmazta: „A tanügyi bizottságnak a felhatalmazott iskola fejlesztésére költésére való adománygyűjtését nemcsak hejjessem, hanem magam is felhívom Baja városának nemeseit, hogy mindkét áldozatra kész költésüket, hogy a haladás és önmaguk követelése nem célra ki-ki tehetősége szerint adakozzék”- írta. Az évnévítő nagy nyilvánossággal megtette a hatását: az adományokból tekintélyes összeg, 4.746.600 korona folyt be. (Legányi az iskola első évi értéshíjében majd egy oldalon részletezi az adományokból listáját és a tételek összegeket is.) Hogy az újonstól igazgató tisztában legyen egy felső kereskedelmi iskola felszereléséhez szükséges tárgyi feltételekkel, az akkori polgármester helyettes, *Wéssz Nándor* a székszárdi felső kereskedelmi iskolába küld-

te, „hogy kellő tájékozottság után a nélkülözhetetlen felszerelési tárgyak beszerzésére előterjesztést tehessen.” Mivel az iskola első tanévét a tanítóképző intézet számára kijelölt termeiben kezdhette meg, annak bútorzatát használta. A tanév során irodai eszközökkel, tanári és ifjúsági könyvtárral, földrajzi, történelmi és fizikai szertárral, ill. irodai munkafeladatok szertárával bővült az iskola felszerelése.

Az oktatás célja és tartalma az első tanévben

Az oktatás célját és tartalmát a Vallás- és Közoktatási Minisztériumnak az 1920. évi 72.000 Vjh. számú rendeletével életbe lépett tasterv határozta meg. A célkitűzés kettős volt: a kereskedelmi szakképzés mellett az általános műveltség terjesztését tartalmazta.

A köznevelő és szakképző elemek egymásra hatását oly szoros egységben képzelte el, mely nevelés egy szakmai és általános területen is egyaránt harmonikusan képzett egyént eredményez. Azt is megállapítja a tasterv, hogy a jelenleg szűk határuk közé szorított ország szebb jövőjének alapjait főleg közgazdasági életnek fellendítése által rakhatjuk le. A rendelet újra hangsúlyozta, hogy a felső kereskedelmi iskolák kötelező jelleggel négy évfolyamosak. A négy évfolyamú felső kereskedelmi iskolákon vonatkozó tanfolyam és a tanítás módszereire vonatkozó utasítások a „Magyar Tudományegyetemi Nyomda” kiadásában jelent meg. Az itt megfogalmazott tartalmak és módszerek minden felső kereskedelmi iskola számára kötelezővé váltak. Az oktatás a bajai felső kereskedelmi iskolában is a tastervi utasításoknak megfelelő, a kir. Főigazgatóság által jóváhagyott tanfolyamtervezet szerint történt. Bár a kijelölt anyagrészt az iskola teljesítette, a tanítás eredményességét nagyban rontotta a tanulók különböző felkészültségi szintje. Mivel különböző iskolafajtából érkeztek, nagy gondot kellett fordítani – mind a lány, mind a fiú tanulóknál – a hiányosságok pótlására. A lányok esetében, bár a tanítás csak 5 hét kézzelvezetést kezdett el, jobbnak mutatkoztak a tanulmányi eredmények. Néhány viszont az önálló gondolkodásra való nevelés szorult fejlesztésére.

A keresztény erkölcs és nemzeti meggyőződésre való nevelés végigvonult az 1920-as rendelet egészén. Minden tantervben előírja a gazdasági szakvetőközvetést, viszont a legszakszerűbből is megtaláljuk az általános emberi, formálisan képző, az etikai s a nemzeti tudatosságot fejlesztő mozzanatot. Legányi Dezső a tantestület vallásértékelési neveléséről

és hazaszeretetre való „fáradhatatlan” törekvését többször hangsúlyozta éves értéshíjében. A hazafias nevelésben fontos szerepet tulajdonított az iskolai ünnepélyeknek. Az évnévítő és évszóró ünnepélyeken kívül október 6-án, február 27-én (Mándi-ünnep) és március 15-én tartottak ünnepet az iskolában. A tantestület nagyra értékelte a megfelelő színvonalú és mozielőadások „erkölcsnevelő hatását” is, de a színházba, ill. moziba járás csak osztályfőnöki engedéllyel és csak szűk kísérettel valósulhatott meg.

A tanügyi- és órábesztársítás vonatkozó rendelet meg az 1919-es évből származik. Legányi Dezsőnek a miniszterhez írt, szeptember 10-én kelt levelelő egyértelműen kikristályosodnak az első évfolyamon tanított tantárgyak és a hozzárendelt heti óraszámok:

tanár	tantárgy	óraszám
Legányi Dezső	főnöki	2
Hekkensoffler László	természettan	2
Schmidt Béla	német nyelv és levelezés	4
Desis József	magyar irodalom	2
	kereskedelmi szaktan	3
	menyviség	3
Szűgyi János	írásismeret	4
Chobodoczky Alajos	gépírás	4
Fehérvári Mária	gyógyászat	2
Wunderlich Kálmán	könyvtári	4
Kiss Á. József	testgyakorlás	2
Dienes Károly	sziplós	1
felekezet szerint	hitán	2

Az előírt tanügyi-beosztáshoz képest eltérést csak a hitán (+1 óra), sziplós (-1 óra) úgymint tapasztaltam. (A tantestület összetétele már az első év során jelentősen módosult, így a fent említett szaktanárok nem feltétlenül tanítanak az iskolában a tanév végéig.) A hitántanítás felekezeti hovatartozás szerint történt, a tanügyi-beosztást szemléltető összesítő szerint római katolikus, evangélikus, református és izraelita hitant egyaránt tanítottak iskolánkban. Ha ezt a dokumentumot összevetjük az első év végén osztályozó vizsgát tett tanulók, ill. magánvizsgázók vallási hovatartozásait tartalmazó statisztikai dokumentummal, láthatjuk, hogy a hitánoknál minden iskolába járó diák számára biztosítottak a számára megfelelő vallási nevelést: a római katolikus tanulók voltak a legnagyobb számban jelen (a fiúk 73%-a, a lányok 58%-a). A második helyen a lánynál az izraelita tanulók szerepelnek 38%-kal, míg a fiúknál a református tanulók 13%-kal. Az izraelita tanulók a fiúk esetében csak 11%-ban vannak jelen. Érdekes, hogy a lány tanulók között egyáltalán nem voltak református vagy evangélikus vallásúak. A rendre és pontosságig nevelés minden tantárggyal szemben támogatott elvárás volt az új tanfolyam szerint.

Az oktatás gyakorlatiaságát igazolja az is, hogy az 1920-as tanítási terv a szőp-, gyom- és gépirás tanítására nagy hangsúlyt fektetett, s abhoz módszertani segítséget is adott. Az idegen nyelvek tanítását az 1920-as tanítási terv kis, legfeljebb húszas csoportokban tartja megfelelőnek. Ennek az elvárásnak a bajai iskola nem tudott megfelelni, hisz a csoportos tanítást helyiség- és tanárihiány miatt nem lehetett megvalósítani.

A tanulói jogviszony feltételei

Az iskolába való felvételt felvételi „vizsgálatnak” kellett megelőznie. Mária Legényi Dezső 1923. augusztus 27-én hivatalosan is elfogadta az igazgatói szöveget, első teendői között szerepelt, hogy a jelentkezett tanulókat jelentkezésük megismétlésére szólította fel. Müköztben az ideiglenes tantervet összehangolásán dolgozott, tovább folyt a tanulók jelentkezése. A felvételi eljárás szeptember 1-jén, 2-án, ill. egy utóbbi jelentkezett tanuló esetében szeptember 7-én zajlott. A tanév elején a fű felold kereskedelmi iskolába 32, a női felold kereskedelmi iskolába 28 tanuló vettek fel. A felvételi vizsga – a tanári dtekezetek jegyzőkönyvei szerint – írásban történt. Az első év végén közzétett felhívás, mely a következők tanévre vonatkozó felvételi követelményeket közölte, már a felvételi vizsga tárgyaira nézve is tartalmazott információkat. A felvételi tárgyak és az azokhoz kapcsolódó elvárások a következők voltak:

1. magyar fogalmazás, mely a helyesírásban való jártasságot igazolja
2. szaktan, mely a tanuló alapművelteiben való jártasságot igazolja
3. szépírás

Fotó: Fény Csézári

A „keri” mai jogutódja a Törv István Szakközépiskola

Az iskolába való felvételt másik feltételre az volt, hogy a tanulók jelentkezéskor igazolni tudják, hogy legalább 4 sikeresen elvégzett középiskolai (gimnázium vagy reáliskola) vagy polgári iskolai osztályt tudnak maguk mögött. E rendelkezést a felső kereskedelmi iskolák 4. szervezete mondta ki. Bár az első szervezet is említi ezt a feltételt, de a tanuló a felvételi vizsgán tanúsított kellő előképzettség esetén ettől eltekint. A vallás- és közoktatási miniszter az 1903. febr.16-i 86.101/1902. sz. rendeletben szintén kéri az említett 4 évfolyam sikeres befejezésére. A polgári iskolák és a középiskolák közötti átmenetet már Trefort is hangsúlyozta, hisz ő a polgári iskolát elsősorban a gazdasági, ipari vagy kereskedő pályára igyekvőknek ajánlotta, annak gyakor-

latias képzési profilja miatt. Mő bizonyítja ezt az a tény is, hogy Trefort nemcsak az önálló, hanem a polgári iskolával kapcsolatosakat is elismeri felső kereskedelmi iskolának, sőt még a tanítási tervük is egyfajta folytonosságot mutatott. Az „osztályvizsgálatot” tett nyilvános tanulók és magánvizsgázók előtanulmányok szerinti megosztása is jól alátámasztja a fent ismertetett megállapításokat: a lány tanulók elsősorban polgári iskolákból érkeztek (92%), a fiúk többfajta vizsont előzetesen gimnáziumba (56%) járt, polgári iskolából kevesebb fiú érkezett (13%). A reáliskolákból érkezett tanulók száma viszsont elenyésző volt (a fiúknál 3%, a lányoknál nincs ilyen tanuló).

Jakabné Bányai Erőka

A bajai tüdőgondozó áthelyezéséről

■ A gümőkór, vagy tuberkulózis az emberiség történetének talán legtöbb áldozatot követelő betegsége. A *Mycobacterium tuberculosis* általában a tüdőft támadja meg, amelyben gümők keletkeznek. (Innen ered a betegség magyar neve.) A gümők ezúttal gümölik a légzést, és a továbbfertőződés gócpontjai lesznek. Az orvostudomány már 10-11. században kutatta a betegséget, ezt bizonyítják a leghíresebb muszlim orvos, Ibn Sína (Európában *Avicenna*) leírásai. E leírásokban már megállapította, hogy a betegség elsősorban cseppfertőzéssel terjed, és a legjobb védekezés módoszer vele szemben az elkerülés. A beteg tüdejében keletkező gümöket először dr. Richard Morton írta le 1689-ben, a gümőkór szakaszról gyógyítást dr. John Croghan kezdte meg a 19. század

első felében; az első tüdőszanatóriumot 1859-ben adták át Görbersdorfban – akkor Poroszország, a mai Lengyelország területén. A bakterióumot Robert Koch mutatta ki; az alapvető védekezési eljárást Louis Pasteur javasolta; az első sikeres védőoltás – a BCG – 1906 óta ismert, de emberi használata csak 1921 után került, széles körben viszont csak a második világháború befejezése óta alkalmazzák.

Magyarországon gümőkór a 20. század első felében nagyon súlyos népegészségügyi prob-

A tüdőgondozó egykori TBC-felgyógyító osztálya (A dr. Vass József-pavilon állandási emléktáblájából)

lémát jelentett. A „morbus hungaricusnak” nevezett betegség a halálozási statisztikákban éves szinten 10% felett mozgott. A magas halálozási aránynak több oka volt. Ebben az időszakban a magyar lakosság életviszonya nagyon alacsony volt; az elégtelen és nem megfelelő összetételű táplálkozás, a nyomor

és a szegénység; ebből következően az emberi szervezet alacsony védekezőképessége a tuberkulózis baktériumának terjedését segítette. Ehhez járult a magyar egészségügyi hatóságok hibás hozzáállása. A nagy járványokat okozó betegségekkel szemben országos szintű védekezési programot dolgoztak ki, ennek megfelelően a himlő, a tifusz, a vérhas, a kolera és egyéb ehhez hasonló betegségek fokozatosan visszaszoráltak, eltűntek a dualizmus alatt, de a gümőkórral szemben a magyar közegészségügyi hálózat sokáig tehetetlen volt. A közegészségügyi törvény – 1876. évi XIV. törvények – a TBC elleni küzdelmet teljes egészében a helyi hatóságok feladatává tette. A területileg illetékes tisztiorvosi hivatalok intézkedtek az esetlegesen beteg emberek kiszűrése, kezelése és ellenőrzése ügyében, ami a magyar társadalom nyegobacterium tuberculosa-sal való fertőzöttségét figyelembe véve gyakorlatilag megoldhatatlan feladat volt. A tüdőgondozót jobb megoldás nem lévén a tisztiorvosi hivatalokban rendezték be, amely az elemőrzésekre és felülvizsgálatokra járó napi szinten 20-30 ember miatt fokozott fertőzöttséget jelentett. Erősebb okokból a tisztiorvosi szolgálat arra törekedett minden városban, hogy a lehető leggyorsabban elköltöztesse egy-egy tevékenységű tisztigondozót, amelynek megfelelő építélet kellett keresni. A 19-20. század fordulóján a speciálisan erre a célra épített önálló tüdőgondozók még alig voltak, így az intézeteket egy erre a feladatra alkalmasnak tűnő városi ingatlanban helyezték el. Baján az első világ-háború után jelentősen növekedett a tisztiorvosi szolgálat forgalma, ezért több városi épületben is tevékenykedett. A fokozott fertőzöttség miatt a tüdőgondozó leválasztása az 1920-as években elsődleges feladattá vált, és mikor

1925-ben a tüdőhórság kiküszöbölt az egykori Bányai Szálló felelő színtjéről, a tisztiorvosi szolgálat élt a lehetőséggel.

„XII. 1238/1925.

Hivatalos jelentés Burtik Andor dr. tiszti főorvosnak a tüdőbeteg gondozó intézet tárgyában.

A tüdőbeteg gondozó intézet, mely jelenleg a tiszti főorvos hivatalában van elhelyezve, a Bányai szállóvalban a tűvelők által kiürített 2 helyiségbe való áthelyezése tárgyában.

Tiszti főorvos tekintettel arra, hogy a mostani hivatalos helyiségei az any- és csacsamóvódi intézet hivatalos helyiségeit is szolgálja a tüdőgondozó intézettel kapcsolatos rendelkezések oly mérvű táiterheltséget jelentettek eme helyiségeknek, hogy nemcsak a hivatalos ügy kezelésére mondták szavazták, hanem tekintettel, hogy napi 20-25 tuberkulózisban szenvedő látogató az intézetet, oly mérvű veszélyt rejt magában és a fertőzésnek oly károsító hatással bírhat az állatok szemében, hogy tovább ezen helyiségek nemcsak hogy meg nem engedhetők, hanem a szó legteljesebb értelmében károsítóvá váltak. Minthát a Bányai szállóba emelt helyiségei a tűvelők által kiürítve folytán megürültek, tisztalelet kérem, hogy a tüdőgondozó intézetet megfelelő renovált munkálatok után ezen helyiségekbe helyeztessék el.

Baja, 1925. évi szept. 11.

Dr. Burtik Andor
v. tiszti főorvos

Határozat

A városi tanács a tiszti főorvos előterjesztésére elvileg hozzájárul és utasítja a mérnöki hivatalt, hogy a költségvetési munkálatokat sűrűsöven terjessze be, és utasítja a számvédelmet, hogy megfelelő fedezetről gondoskodjék.”

„XXVI. 1238/1925

Hivatalos jelentés Burtik Andor dr. tiszti főorvosnak a tüdőbeteg gondozó intézet tárgyában. Jelenti, hogy a tüdőgondozó intézet áthelyezése folytán a hivatali hivatalozás oly mérvű hányat mutat, hogy a hivatalos teendőit ellátni nem tudja, kéri, hogy a tiszti főorvos hivatal megfelelő bővíttetésre látassék el, még pedig egy iróasztal, egy kávészelvény, egy orvosi vizsgálóbüro, egy mosdó, egy iróasztal, 5 tonnet szék, 1 lábtörölő és 12 db. tűvelők.

Ezt egyelőre mint a legminimálisabb szükségletet kielégítő bővíttetésről kéri a tiszti főorvosi hivatal részére megrendélni.

Baja, 1925. évi szept. 11.

Dr. Burtik Andor
v. tiszti főorvos

Határozat

A városi tanács a tiszti főorvos előterjesztésére elfogadja és utasítja a Mérnöki Hivatalt, hogy a költségvetést a határozat beírására tárgyában terjessze be, a Számvédelmet pedig felhívja, hogy megfelelő fedezetről gondoskodjon.

Baja, 1925. szept. 11-én tartott tanácsülésről.”

A fennmaradt forrásokból egyértelműen megállapítható, hogy a két intézet szétválasztása nem volt zökkenőmentes. A számvédelmi iratokból kitűnik, hogy a börtörök elosztása és a költségvetés pótlása – ez a teljes városi költségvetést nézve jelentékeny összeg – személyeskedésbe menő vitákkal járt, amely megviselte az intézetet, hogy a kijelölt új hely sem igazán felelt meg a tüdőbeteg elállításnak, a város vezetéseben ekkor felgúszolódott meg az a gondolat, hogy egy önálló, minden követeleménynek megfelelő tüdőgondozó intézetet hoznak létre a városi körtelekben.

Sarvós István

Borivóknak való

Nagy Istvánnal borfogyasztásról, -vásárlásról és a Borhálóról

A közel múltban újabb üzlettel bővült a bajai borfogyasztók köre. A Tóth Kálmán utcában található kis kereskedés neves magyar pincészetek borait kínálja, megfizethető áron. Az üzlet az országosan is egyre inkább terjedő BORNÁLÓ hálózat része, amely a borkereskedelemnek sajátos új filozófiáját alakította ki. A bajai üzlet lapunk több rendezvényéhez is biztosította már a nemes nedűket. A bolt vezetője, NAGY ISTVÁN mesélt a franchise hálózat üzleti stratégiájáról, de a borhoz fűződő személyes élményeiről is.

– A Bornáló franchise borkereskedés-hálózat története alig néhány éves, de máris országwide több mint tíven tagot számlál. A tulajdonosok eredetileg csak hobbiakat foglalkoztak borral, illetve szerették a jó bort. Az egyik alapító, Katona Krisztián eredetileg magyartanár, amatőr borkedvelő volt, aki mára profi borkészítővé képzezte magát. Egy másik tulajdonos a logisztikáért, egy harma-

tik pedig a marketingért felel, és nagyon szépen működött a rendszer. Ennek lényege, hogy jó minőségű, hazai borokat – főként nyáron és év borászáinak és pincészeteknek termékeit – kínálunk nagy kiszerelelésben, megfizethető áron. A Bornáló tulajdonosi kitalálta, hogyan lehet ezeket a borokat olcsóbbá tenni, újragondolták a csomagolást – a dugótól a címkén keresztül egészen a palackokig.

Ha ezeken spórolnak, akkor a legnevesebb borközpontok termékeit is olcsóbban kínálhatják. Korábban mindenki ódzkodott ezektől a kiszerelelésektől, pedig a PET-palack nem az ördögtől való. Ha például nagy társaságok bívnak össze, amikor mennyiség kell, de a minőségéről sem mocdának le, ideális megoldást jelentenek ezek a nagyon jó ár-érték arányú, nagyobb kiszerelelési borok. Áruházi hagyományos üvegpalackos borokat is, de a fő csapásirányt inkább a kétféletes minőségű PET-palackok, a 3, 5 és 10 literes ún. bag-in-boxok vagy a Magyarországon először nálunk alkalmazott borszűk jelentik. Ezek jóval olcsóbbak, és még számos előnyös tulajdonsággal bírnak, miközben megőrzik

a bor minőségét. A koncepció különlegessége még, hogy nem árulunk zsákbanacsákat: nálunk vásárlás előtt meg is lehet kóstolni a borokat. A franchise valamennyi tagüzlete azonos rendszer szerint működik, sőt még ezek berendezését is szigorúan meghatározzák. A hálózatba úgy lehet bekerülni, hogy az egyszeri belépési és az éves tagdíj fejében egy-egy területet veszünk meg, ahol más nem nyíthat Borháló-üzletet. A tulajdonosok választják ki az üzlethelyiséget is, ők döntik el, milyen borokat lehet árulni, sőt minden évben kétszer próbavásárlásokkal ellenőrzik is a boltokat, és egy sajátos szempontrendszer alapján értékelik az előző teljesítményt és a körülményeket.

– *Té magán hogyan kerültek kapcsolatba a borral és a Borhálóval?*

– Egyszerű parasztszámban nőtem fel, ahonnan – bár jókat főztek otthon – komoly bor- és gasztrokultúrát nem hozhattam magammal. Szerencsére 18-19 éves korom táján véletlenül megismerkedtem három olasz fiatalemberrel, akik éveken át rendszeresen jártak hozzám, de én is meghívtogattam őket. Rajtuk keresztül ismertem meg a máriás purfiumeket, cipőket, ruhákat, és ők persze nem ettek és nem ittak meg bármit. Az első hatások így érték. Másrészt van egy unokabátyám, aki az egykori Hosszúhegyi Állami Gazdaságban dolgozott gazdasági vezetőként. Bár ott nem a legjobb minőségű borokat gyártották, de sokfelé megfordultak. Gyakran elkísértem üzleti utakra, és ilyenkor lehetőségen nyílt kiváló, akár kereskedelmi forgalomba nem kerülő borok kóstolására is. A harmadik fordulat pedig az volt, hogy 1988-89-20 éven át cipőboltot vezettem, amit aztán főleg az olcsó kínai konkurencia és az emberek néhez anyagi helyzete miatt bezártam. De arra jó volt ez a múlt, hogy az üzlet

révén megismerkedtem egy jómódú szegedi családdal, sőtük főleg a minőség iránti igényt tanultam meg. Egy ismeretlen időszakban autómódot üzemeltettem, de önhibámon kívül fel kellett adnom, utána egy ideig nem csináltam semmit. Aztán a HVG-ben olvastam egy cikket egy borkereskedő franchise-hálózatról, amely a legdinamikusabban fejlődő vállalkozás díját is elnyerte abban az időben. Az írás megadta az alapítók elérhetőségét, hiszen hálózati partnereket kerestek. Tetszett az újszerű koncepció, Baján nem volt hasonló. Ennek alapján felvettem velük a kapcsolatot, de innen még nagyjából egy év telt el, amíg az üzletet megnyitottam. Egyáltalán biztosíthatom azt is, hogy megmaradjon az a hobbim, hogy kiváló borokat ihassak, ráadásul lényegesen olcsóbban.

– *Hogyan kerülhet be egy-egy pincészet terméke a Borhálóban árusított borok közé?*

– Ertől a tulajdonosok döntenek, de javaslataim is lehetnek. A pincészetektől mintákat kérünk, amelyeket elküldünk a központba. Arra is akad példa, hogy név alapján a központ keres meg borszákat, például borfesztiválok szakmai napjai alkalmával. Kezdetben a legnagyobb nevű borszók nem akarták a nálunk kapható nagyobb kiszerezésben árusítani a borukat (hagyományból ragaszkodtak a 0,75 literes üvegekhez), de mára megfordult a helyzet: többségük inkább be akar kerülni, hiszen ma az ország nagyobb városiban mindenhol jelen vagyunk, és sokakat vonzunk. Az is lényeges, hogy vannak olyan tételek, amelyek csak nálunk kaphatók. Például a *Frittmann testvérek* vagy *Szűcs Mátyas* a mi borszámmal együttműködve is készítettek különleges borokat. Az a terv, hogy a jövőben üzleteink városállomásainak döntő részét az ilyen „saját” borok alkossák majd. Ebben az esetben az ismert pincésze-

tek is exkluzív borokkal jelennének meg nálunk.

– *Arra van esély, hogy környékünk pincészetének borai is megjelenjenek a hálózatban?*

– Jelenleg 22 magyar borvidék 180-féle borát árusítjuk. Koch Csabával, Márkus Schieberrel már zajlanak a tárgyalások ebben az ügyben. De a tágabb régióktól már most is árusítjuk a kiskőrösi *Szentpéteri Pincészet* vagy épp a soltvadkerti *Font- és Frittmann-borokat* termékeit. Persze még legalább húszan jelentkeztek nálunk, de nem mind-egyikük érte el az elvárt minőséget.

– *Mi a Borháló végfegyének számító kóstolós felületének az üzletpolitikájában?*

– Ezzel lehet kezdeni azt a vásárlókban meglévő rossz beállítottságot, hogy miúgy palackokban csak rossz bor lehet. Ha előtte nyitom ki a palackot vagy a borzacskót, akkor gyorsan meg lehet győzni az ellenkezéjéről. Nálunk az a tapasztalat, hogy 20 kóstolóból 19 általában veszt el. Vásárlóink csúsborokat ihastak, amelyekhez ilyen áron máshol nem juthatnak hozzá. Egyébként főleg a középmezőly tagjai (köztestisztviselők, tanárok) járnak hozzánk, akik nem a leggazdagabbak, de elkötelezettek a minőség iránt. Persze a mi forgalomban nem versenyezhet némely nagyobb városban vagy a budapesti agglomerációban (Szentendrei, Dunakeszi) található üzletekkel, ott ugyanis jóval nagyobb fizetőképesség kereslet van.

– *Külföldi borok árusítása nem merült még fel?*

– Szerepel a tervek között talán a jövő évében, hogy egy-egy hónapig valamilyen bortermelő országot (Spanyolország, Olaszország) borait mutatjuk be, ez egyáltalán tetszeli majd azt is, hogy a piac hogyan reagál erre. Persze itt akkora árkedvezményre nem lehet számítani, mint a magyar termékek esetében. De szerencsére a magyar borkorlátozás feloldása után a másik újtársunk, hogy öt üzlethelyiségben pálinkát is árusítunk (karácsonyra már nálunk is lesz), jövőre pedig kézfűves sörték is bekerülnek a kínálatunkba.

– *Mennyire tudatosan vásárolnak Baján borot, melyek a leginkább keresett termékek?*

– Számomra meglepő, hogy sokan keresnek édes borokat, és elég sok a hölgy a vásárlóink között. (Talán a két dolog össze is függ egymással.) Én magam – a tokaji kivételével – sokáig nem ittam édes bort, mert némi cukor hozzáadásával a legrosszabb bort is lehetett adni édesen, így rossz tapasztalataim voltak. Szerencsére a Borhálóban sikerült felfedeznem, saját mustjucskával édestest borokat felfedeznem, bár a magyar piacon így is aránylag kevés minőségű édes bor van. (Sok borszá ezeket készítését „rangon alulinak” tartja, pedig nagy igény mutatkozik rá.)

Úgy látom, hogy az édes borokat kedvelő vésztőlünk felismerik a különbséget a cukrozott és a száraz kapható, minőségű borok között. Más vásárlók bizonyos pincészetek, megint mások pedig valamely tájegység jellegzetes fajtáit veszik. Sőt, ma már olyan vendékek is vannak, akik bizonyos ételekhez (halászléhez, sültéhez) illő borfajtákat keresnek.

– *Mi alapján ajánlász borokat a tanácsotlan vásárlóknak?*

– Először is megkérdem, hogy mire kell. Ha például ajándéka viszik, megtudakolom, nőnek vagy férfinak lesz-e, lány éves az illető, és kb. mit szeret. Nyilván egészen mást ajánlok egy hatvanéves férfinak, mint egy húszéves nőnek. Előbbinek mindegyképpen száraz vörösbor ajánlanék, és megpróbálnám rábeszélni a vásárlót, hogy ezáltal ne vilányi vagy székszfári vörösbor vásároljon (bár tényleg ezek a legjobbak), hanem adjon esélyt a kevésbé ismert *Legendáriusnak* vagy éppen nagy kedvenem, *Balla Géza* borainak. Ha már hatvanéves az úr, kóstoltatnám meg olyat is, amire eddig kisebb esélye volt. Másrészt próbálnom a 0,75-ös üvegről a másfél literes magnum-palackok irányába terelni. (Ez legálisan annyira elegáns.) A 22 éves lányunk próbálnék száraz bort eladni, de nem biztos, hogy sikerrel járnék. Ha nem, akkor valami minőségű fehér bor felé vinném el. Az sem mindegy, hogy mihez kell: ételhez fogyasztani vagy baritokkal történő szórakozásra. Ebben nekem is van tapasztalatom, de ha ez is kevés, akkor felhívom Katona Krisztiánt, aki szakszerű tanácsot tud adni.

– *Mit vérsz el egy bortól fogyasztóként, és mit eladóként?*

– Alapvetően ugyanazt. Amit én magam nem tudnék meginni, azt nem valószínű képes eladni sem. (Persze gyenge minőségű árusítást a Borháló sem engedné meg.) Én már mondhatom azt, hogy nincs az a nagy profit, amiért rossz minőséget árusítanék. Amit kínálok a polcra, azt én is meginnám, így nem kell rossz tetteket „főnyeznem”.

– *Kétséget, hogy hátközt rendezvényeket is tényleg?*

– Nemrég épp egy francia szanccozestet követően tartottam borbemutatót, de már ma is kaptam egy felkérést, hogy sportolók számára biztosítsak borokat egy bemutató verseny utáni fogadásra. Ezek, vagy épp egy könyvtárban vagy a Rotary Clubban tartott rendezvény újabb vásárlói rétegekkel ismereti meg a Borhálót, akiket meg kell találnunk. De léteznek szünetnapos rendezvényekre is kimenni, akár egy 15-20 perces előadással egybekötve is.

– *Milyenek látod a mai magyar borvilágot, a bortól szóló ismereteket?*

– A kommunizmus negyven éve itt se múlt el nyomtalanul. Egyrészt a minőség rovására tömegtermelés zajlott, másrészt elsősorban a szovjet piac igényeit kellett kiszolgálni, csakhogy az oroszok jellemzően édes borokat kedvelnek. Sokan műlnek is ezt szokták meg, valódi gasztrokultúráról pedig egyáltalán nem lehetett beszélni. A 40 év igénytelensége után érezni már a fejlődést, elsősorban a világra nyitottabb, tanulmányok révén kilépködre is eljutó fiatalok révén. Nem véletlen, hogy egyre több szüneti fesztivált tartanak, és biztos, hogy egyre jobban a minőség felé mozdulunk el. (Bár nem túl gyorsan.) Már az is eredmény, hogy a gyenge borok ízet elfedő borokká némileg visszaszorulóban van. Egyebéket pedig a borkultúra nagy háttér adhat a viszonylag új fejleménynek számító rozé boroknak. Sokakat – különösen nőket – szoktatott át ugyanis a sűrűl a bora, ugyanis könnyebb, nyírón is íhető, tisztán és szédítval is kellemes, így egyfajta átírás köszönhető nekik. Az édes borok mellett mi is rozéval adjuk el a legtöbbet.

– *Hogyan lehet megtanulni a kulturált bortudást?*

– Jelszavam: kóstolni, kóstolni, kóstolni! Persze a „pincevasárlásban” szenvedő hobiborászokat, akik a saját borukon kívül könyvegében semmit sem hajlandók meginni, én már nem próbálom meggyőzni. Szerintük mindenki más manipulál. A többiek viszont kóstoljanak, de ez nem azonos az ivással. Érdemes pl. próbát tenni egyazon pincészet különböző évjárata, de azonos fajtájú borával. Ebből nagyon sokat lehet tanulni, bár ez is hosszú folyamat. Ahogy

rendszeres edzés és felkészülés nélkül nem lehet ultramaraton futni, úgy rendszeres kóstolás nélkül nem lesz senkiből borszakértő. Magyarországon a bormagyaratalmak kínálatához képest ugyan kevés népszerű szakkönyv van a pincén, de az interneten is számos portál és magazin foglalkozik a borkultúrával.

– *Minika lányod is az üzletben dolgozik. Ez már a borkultúrára való nevelés eredménye?*

– Érdekes kérdés ez. Miután – ha nem is ilyen keretek között – huszonöt éve foglalkozom borral, ő is beleszóródott a történetbe. Mindig ott volt a születésnapjai és családi ünnepeken, ahol – mivel én nem ittam volt ő is a szárazkóstolókat. Aránylag hamar rá tudtam szoktatni, hogy az egészségtelen cukros üdítők helyett jófajta bort igy. De mára hoztam hasonlóan ő is elvégezte a hálózatra való belépéshez előírt három hónapos tanfolyamot, így ma épp úgy hitelesen tud borokat ajánlani, ahogyan én magam is.

– *Szerinted mennyi az a legtöbb pénz, amennyit egy üveg borért ki szabad adni?*

– Komoly alkalom esetén azt mondom, hogy maximum 10 ezer forint. Persze már 3-5 ezer forintért is egészen különleges borokat lehet kapni, de egy-egy kerek évforduló, születésnap, kitüntetés esetén tehet az ember kivételt. De mi ennél sokkal alacsonyabb áron is kiváló borokat tudunk ajánlani a vásárlóknak.

Mayer János

A tulajdonos (balra) szívesen fogadja a vendégeket

„Dózsa György út, ha végigmegyek rajtad én...” (Utcaleltár)

■ Kevés bajai van, aki ne tudná, hogy városunk közel 400 utcája, illetve 446 közterülete (út, utca, tér, sor, díől, sétány stb.) közül melyik a leghosszabb, de valószínűleg kevesen vannak azok is, akik valaha is végiggyalogoltak ezen a több mint 4 km-es úton. Én vettem a fáradságot, és most közreadom észrevételeimet.

Leghosszabb utcánk a múlt század végén még alig volt beépítve, a nép egyszerűen csak *pesti útnak* hívta, a bajaszentistvániak pedig fő utcának. Az első világháború után felgyorsult az út utca beépítése, és 1934-ben, amikor a város megépült Bajaszentistvánnal, már a hivatalos neve is *Budaspesti út* lett. 1946-ban kapta a *Dózsa György* nevet. A Jekly András téri (korábban Királysírter, illetve Április 4. tér), az északi végén megépült közforgalomig összesen 4200 méter hosszú. Bajja 10 kőzetéből ötöt érint: a Belvárost, Józsefvárost, Istváramyegyet, Katonavárost és Bajaszentistvánt. A páratlan oldalon 11, a páratlan oldalon 16, összesen tehát 26 utca torlik bele, csak a szentistváni Templom utca keresztezi. Városunkban közel 16 000 lakást tartanak nyilván, hogy ebből mennyi van a Dózsa György úton, sajnos nem sikerült megtudnom. Az épületeket viszont megpróbáltam megszámolni: az utcafronton látható épületek száma 283; nem mond ellent ennek a számnak az sem, hogy a bal oldalon az utolsó házszám a 292-es, a

páratlan oldalon pedig a 273-as. (Elég hiányos a házszámzás!)

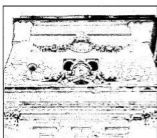
A házak „kellalajja”, állaga és állapota rendkívül változatos, sajnos a többség átlagon aluli és elhanyagolt. Mlémléki védelemre szinte egyik sem számíthat. A többszintes épületek száma mindössze 36 (13%), zömük az út elején található egykori tiszti lakások közé tartozik. A legmagasabb a malcon épülete. (A padlásér-beépítésekét nem számoltam.) Az első házak száma: 23. (Az ingatlanokért szerint ennél több is lenne, de itt a nagy forgalom és zaj miatt szinte eladhatatlanok az ingatlanok.) Szemmel láthatóan elhanyagolt, illetve lakatlan 20 ház. Éppelős házat pedig csak egyet találtam!

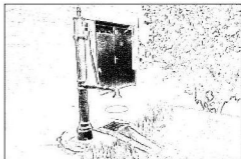
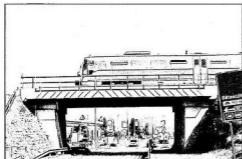
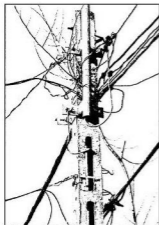
A kereskedelmi egységek, azaz a boltok száma 59, a szolgáltatást hirdetőké 65. (Ez utóbbiak száma persze igen bizonytalan, mert sok cégükben láthatóan már nem aktuális, csak valahogy „kinn felejtődött”... A szentistváni templomtól kívül megemlíthető, hogy van itt még két iskola (a szentistváni általános iskola és a Liszt Ferenc Zeneiskola), egy panzió, két temető (a ma is használt szentistváni és a katonavárosi), két háborús emlékmű, egy Szent István-mellszobor, valamint egy útszéles kereszt a játszóter szélén. A múlt a vasúti felüljáró négy sávos, ezután kettőre szűkült. Mind ez, mind a járdák állapota átlagon aluli, felújításra szorul(únak), sőt az út

végén jobb oldalon egyáltalán nincs járda. Egy ilyen forgalmas út összképébe beletrúsznak a KRÉSZ-táblák is. Hihetetlen, de 238 oszlopon 287 táblát számoltam! (A betorkolló utcák végén levő táblákat leszámítva, vajon egy átlagos autós mennyit vesz ezekből észre?) Ezek mellett aztán van még 36 táblaigazító tábla, és 41 reklámtábla is. A közvilágítás és a telefonoszlopok száma: 269 db, ebben benne vannak a modern kandelaberek, de a régebbi beton- és faszlopok is. Ha az autós kissé felpillant, a vezetékek és huzalok fantasztikus szövedékében gyönyörködhet... Ődít, hogy a legtöbb ház előtt fák, cserjék, illetve dícsövény van. Megpróbáltam a házak előtt lévő fákat is megszámolni: a 7 cm -nél vastagabb törzszű fák közül 643-at figyeltem meg.

Ady Endre jó szó éve a nagyváradi Kanocsi sorozat sétatá végig, de ő sem készített ilyen „leltárt”, mint én, hanem a kritikai észrevételeit írta meg, amiért aztán 3 napra le is tiltották... Én ettől szívesen eltértem, hiszen bizonyára vannak városunkban illetékesek, akik szintén kedvet kapnak egy sétára, és talán olyant is észrevesznek, ami nekem elkerülte a figyelmemet. Egyben meglátják mindazokat a problémákat, hiányosságokat, amelyeket nem tettem szóvá, de mindenképpen orvoslásra várnak. Kellemes stát!

Sztrégy István

Egy bajai lány Finnországban 2.:

Helsinkiből Dubaiba

■ Korábbi cikkemben a Helsinkiben, a Hanken School of Economics-on zajló oktatásról írtam. A mostani arról szerettem volna beszámolni, milyen egyéb élményeket közelebbről az iskolának a tantermi tapasztalatok mellett.

A legutóbbi tanfolyam az *Academic Business Consulting* (akadémiai üzleti tanácsadás) volt, amelynek során a hallgatóknak valós üzleti projekteken kellett dolgoznia háromfős csoportokban. Minden csapat maga kerestél fel egy céget, hogy a működésébe kicsit jobban belelásson, majd egy aktuális problémájukra megoldást dolgozzon ki. Mindez hivatalos keretek között zajlott, szerződéskötésről és fix díjazásról. Az összes egyetemi csoportunk közül ebből tanultunk a legtöbbet, mert alkalmaznunk kellett az elmúlt évek során tankönyvekből szerzett tudásunkat. A szakmai fejlődés mellett személyes élménnyel is gazdagodtunk, a projektekből befolyó pénzt ugyanis tanulmányi kirándulásra fordítottuk. Mindent mi szerveztünk és intéztünk el, az iskola csak a formális keretét biztosította az útnak. A végül tizenegy fős kirándulócsoport Dubait szavazta meg úti célunk, ahol öt felejthetetlen napot töltöttünk.

Két villalattal és a Finn Üzleti Tanácsot látogattunk meg Dubaiban, Abu Dhabiban pedig a finn nagykövetségénnél és a Ferrari World-nél tettünk egy rövid látogatást. A hivatalos program is érdekes volt, de inkább a turista szemszögből mutatom be a kirándulást, hiszen magam is inkább úgy éltem meg. Először jártam Európán kívül, így fel voltam készülve egy fajta „kultúrsokkra”, hiszen az arab világgal korábban nem volt tapasztalatunk. A várt sokk elmaradt, mert Dubai az elmúlt évtizedek hírhedtén fejlődésével nyugati / nemzetközi nagyvárosra nőtte ki magát. A látkepe is

nagyon külföldes emiatt. Rengeteg a felhőkarcoló, hogy ottbont biztosítsanak a gyorsan növekvő lakosságnak, valamint irodáknak és szállodáknak. Mellettek a partot szegélyező villák is elterjedtek.

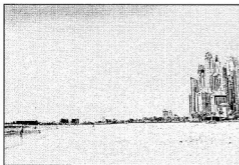
A felhőkarcolók mellett a megszokott gyorséttermek látványja is hozzájárul a nyugatias érzetkez. Az első bolt, ahova betévedtem, egy Carrefour volt, de a kisboltok polcain is nemzetközi a kínálat: a kedvelt csokoládé-, kozmetikum- s.b. márkákat itt is meg lehet találni. Inkább az számítot kihívásnak, hogy valami tényleg helyit vásároljunk a boltban. A sajtupultban hamarabb találtam magyar terméket (Hajdú sajt), mint helyit. Muszlim ország lévén a disznósárból készült termékek a nem muszlim vásárlók részére a bolt egyik sarkában természetesen szigorúan szeparáltan találhatók.

Mindezek mellett az angol ténylegesen használatos második nyelv az arab mellett. Minden ki van táblázva és feliratozva van angolul is, és a taxisofőrökkel is lehet angolul kommunikálni. Utóbbi feltehetően abból adódik, hogy nem sok helyi van közöttük, a többség vendégmunkás, aki a jobb élet reményében kilátott ide hosszabb-rövidebb távra. Egyszer egyiptomi taxisofőrünk volt, aki elmesélte, hogy természetgyógyász volt, aki elmesélte, hogy természetgyógyász éve dolgozik itt, és még pár évet tervez maradni, addigra lesz elegendő pénze, hogy hazaköltözzön Egyiptomba és megfőtülhessen – ugyanúgy, ahogyan a bátyja is tette tucatnyi év dubai taxis után.

Dubai az ellenérték város. Egyfelől nagyon modern és nemzetközi, hogy a gazdag turistákat és fontos befektetőket és vállalatokat odavonzza. Ehhez hozzátartozik, hogy mindenből a legjobbat akarják megfizetni. Itt található a világ legmagasabb felhőkarcolója, a *Burj al Kalifa*, a legnagyobb pláza, a *Dubai Mall*, az első 7 csillagos szálloda, a *Burj al Arab* (a második a fővárosban, Abu Dhabiban épült erre mintegy válaszként), illetve fejlesztés és bővítés alatt áll az Al-Maktoum reptér, amely elkészültével ugyancsak a legnagyobb lesz a világon. Nem is beszélve olyan különlegességekről, mint a mesterséges szigetek vagy

a fedett pályája, ahol a nyári 40-50° C-ban is -4° C körüli hőmérsékleten lehet síelni. Mindez nemcsak a sejtek vagy csontból jött és jön létre, hanem részben a szegényebbek kihasználásából. Rengeteg a vendégmunkás, főleg Indiából, Pakisztánból, Egyiptomból, és a szeszédes emigránsokból, akik öntönlnek Dubaiba a munkalehetőség miatt, ami a folyamatos építkezések miatt adva is van. Az építkezés éjjel-cappal folyik, és szinte lehetetlen olyan képet készíteni a városról, amelybe nem „roadf” bele legalább egy toronydarú, vagy éppen egy tucat másik látvány.

A nyári nagy hőég idején egyelőrezt éjszakai felkérnek, amikor végre 40° C alá esik a hőmérséklet. Az embernek valahogy olyan érzése támad, hogy minden szép és jó, a város elköpező timenten fejlődik, és lehetetlen gazdagság van. Ez persze csak a felszín, és ez alá belátni nem egyszerű, ha csak nem találkozik az ember olyan helyivel, vagy ott él, jó helyismerettel rendelkező külföldivel, aki tud beszélni az érem másik oldaláról. Míg egy ott élő firtól lekapunk felvilágosítást a kevésbé fényes oldalról. Ő mondta el azt is, hogy a „nem lehet építkezni 40° C fölött” szabályt nagyon egyszerűen betartják: „hivatalosan” sosem megy 40° C fölé a hőmérséklet. Egy másik érdekes kérdés a közbiztonság. Mindenki, akivel találkoztunk, hangstlyozta, semmitől nem kell tartanunk, tölletes biztonságban vagyunk Dubaiban, a gyorsétterem asztalán hagytól telefonok nem vési el senki, és egyedül is nyugodtan sétálhatunk az ember az utón. Aztán megint csak egy pár éve ott élő külföldi fizte ehhez hozzá, hogy ez csak Dubai belső területére igaz, a kijebb fekvő részekben egyáltalán nem tanácsos gyalog közlekedni. A kilés zónákat esélyem – és a fenétek alaján kedvem – sem lett volna bejárni, de a „magányos” felfedező útjaimon tölletes biztonságban éreztem magam a környéken. A hotelünk a Dubai Marinában volt, amely egy modern lakó- és szállodákomplexummal, boltokkal, közvetlenül a tengerparton, nyilván a turistabirodalom közponja volt. Még a szobáink is az óblere néztek, és a szállódtól 100-150 méterre már a vízbe mártottam a lábam. Ez a kirándulás arra is rávilágított, hogy mennyire nem „fin módra” kirándulok. Legalsbbis nem úgy, ahogy csoportom túlnyomó többsége. Számomra elképzelhetetlen lett volna, hogy a szálloda medencéjénél töltem a délutánt, ha teljesen új helyet van alkalmam felfedezni. Szerencsére ebből nem volt nézeteltérés; mindenki maga dönthette el, hogy a szabadon maradó időt mivel kívánja eltölteni.

Felhőkarcolók a Perzsa-öböl partján

Délutánonként bejártam az egész környéket, ameddig gyalog el lehetett jutni, láttam versailles-i stílusú épületeket és díszkerteket, felfedeztem, hol árulják a legszebb képeket, melyik boltban milyen a datolyavászlást, és az esti közös vacsora után is tudtam, merre ólászert elindulni az étteremből, hogy vissza is találjak.

A legjobb és legérdekesebb az utolsó nap volt. A finnek azt tervezték, hogy a vásároztatással töltik a délutánt, amiből nekem nem lett volna kedvem, és mint kiderült, *Amwa*, az ukrán lány se rajongott az ötletért, így inkább hozzám csapódtam. Perzselő meleg volt, mégis az Al-Fahidi erőd megnézésére mellett döntöttem a légkondicionált pláza helyett. Ez egyébként a város legrégebbi épülete, és itt található a Dubai Múzeum is. Szerecsénre magát a múzeumot az épület alatt rendezték be, így ott már kellemesen hűvös volt. Előtte a boltban helyi fűz után kutattam vásárolniuk tetszőt, amit végül ott kóstoltunk meg, és eldöntöttük, hogy ilyen szuvenírt biztos nem kell a haza-

vinni a rokmoknak...

Maga a múzeum nem igényelt sok időt, és a mellette lévő Bur Dubai piacon is gyorsan végignentünk, így maradt idő kicsit spontánnak lenni. Abrával (vízi taxi) átkelünk a Dubai Creeken, amely egy keskeny öböl a Perzsa-öbölben, hogy megnézzük a fűszerpiacot az óvárosi részhez tartozó Deirában. Az út mindössze öt perc, de maradó élmény volt a kis hajókkal utazni. Nincs korlátjuk, és a merüléki miatt olyan, mintha egy dunai hajókon élne az ember, nagyon közel a vízhez.

Ez a kis kaland riádsúlal nevesítéssel ocsó is volt, mindössze 1 dirham (75 forint) egy ábra-út. Kikötés után pár perces sétát követően már a fűszerpiacon voltunk, ahol az árúcs sora szóltottak le, és kínálták portékáikat. A piacok egyébként általában termékek szerint rendeződnek (van például arany- és balpici is), így a sikótérszerű fűszerpiacon majdnem minden áru ugyanazokat a fűszereket és a szárított citromot nyújtotta felénk.

Ára szemének sincs kiírva, mindig meg kell kérdeznünk, és azt a vevő kinézete alapján mond árát az eladó. Természetesen alkudozni lehet, szinte elvárt is, ami nekem először nagyon furcsa volt. Anna hagyta magát elcsábítani, és hirtelen egy kis bolt közepén találtak magukat, szárított (teának való) rózsák illatától megszerdtéve. Az ár hallatán látványosan próbáltam meggyőzni Annát, hogy ennél talánunk olcsóbbat, mire az eladó szívélyes mosollyal felajánlotta, hogy enged belőle. Minden előzetes megbeszélés nélkül klasszikus „jó zsaru, rossz zsaru” jelenetet artunk elő, az eladó pedig füstorgovny csökkentette az árát újra és újra. Anna végül az eredetileg mondott ár feléért hozta el az árú, azzal a feltétellel, hogy kedvező áron kap mellé datolyát is. Az árú váltig állította, hogy semmi haszna nincs a velünk kötött üzletnek, ami nyilvánvalóan nem volt igaz, de mindkét fél elégedetten távozott – volna, ha lehetett volna az árasnál bankkártyával fizetni. Mint

A Burdza Kalifa 124. emeletén

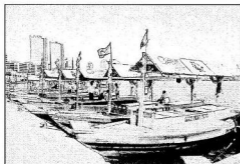
kiderült, nála nem lehet, de egy másiknál igen, és meg is indult nagy léptekkel ki a boltból (Anna kártyájával a kezében). Alig győztünk követni őt a többi árúst és turistát kerülgető, míg eljutottunk ahhoz a szűnyegáruhoz, akinek volt bankkártyaterminal is. Ott hangzott el, hogy a kártyás fizetésnek 5 dirham (380 forint) felára van, de ez perzsa már nem számított. Fizettünk, aztán sikeres kalandunkon örvevdeve igyekeztünk visszatérni a fűszerpiac fűtődjára, kis séta után vissza abrával a Creek túlpártjára, majd egy gyors taxizás, hogy újra egyesüljünk a csapattal a Burdza Kalifának, a világ legmagasabb épületének meglátogatására.

Abban teljes volt az egyetértés, hogy ez kihagyhatatlan program. Előreváltott jeggyel is sokat kellett sorban állni, de aztán nagyjából egy perc alatt felvitt a lift a kilátóteraszhoz, amely a 124. emeleten található. A 360°-os körpanorámás terraszról az egész várost belátni, de a legelképezetőbb az, hogy onnan featról nem tűnnek különösebben magasnak azok az épületek, amelyekről tudja az ember, hogy 50 emelet magas felhőkarcolók.

Dubai különleges, és van benne valami magával ragadó. Mindenképpen visszamennek, de nem a felhőkarcolók vagy a sokcsillagos szállodák miatt, noha – főleg az esti kivilágításban – élveztem a sétát a „lábaknál”. A fűszerpiac volt az egyetlen, ahol kicsit megéreztem a hely hangulatát és a kultúrák közötti elterést, ami a leginkább érdekelt volna. Szívesen eltöntenék egy éjszakát egy beduin táborban, kipróbálnék egy sivatagi dzsipes túrát a homokdűnék között, megnézném a flamingókat a Ras al Khor vadvédelmi parkban, illetve tennék egy sétát az aranypiacot az óváros régi épületei között, hogy megint olyan érzésem lehessen, mintha a történelemben sétálnék.

Deira fűszerpiaca

Ábrák sorakoznak a Dubai Creeken

tyével fizetni. Mint

Sincor Katalina

Szettele Katinka verseiből

■ **SZETTELE KATINKA** Baján született 1983-ban, az MNÁMK Gimnáziumában érettségizett. Ezt követően Pélyscsabán, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tanult, ahol magyar–német szakos tanári diplomát szerzett. Egy ideig tanárként, később oktatás-szervezőként és nyelvtanárként-fordítói munkát is végzett. Jelenleg a Körösi Csoma Sándor ösztöndíjprogram keretében Berlinben él, ahol az ottani magyar szervezetek tevékenységét kutatja és támogatja. Rituálé c. versét a Napút irodalmi folyóirat közölte, a közelmúltban Dsida Jenő munkásságáról jelentetett meg tanulmányt. A Határvidek alkotócsoport tagja. Színdarabjaiban versei most jelennek meg először nyomtatásban.

(M. J.)

szírének

„már néha észreveszem,
hűvög munkáján bicegek” (Ágh István)

izmain megfeszülnek
a kötélen miközben
te szírénekre lesel
tajtékos vizeken

engedem majd meghízom
meghízom majd engedem

minden költést olás követ

a kikötőben asszonyok
jajveszkelnek

örvénylős hangjuk összecsap
a habok felett

buckák

középoros utcákon
negyven éve nézi egymást
menyasszony és vőlegény

az ujjongó hangfoszlányokba
bele- belekap, törmeléken szavukból
buckákat emel a szél

késik a bor Kánában
hiába remélt menyegzőt
a násznap

a jobb félték
színopompás erdő mélyén
lesben álló fenevadak
az ígéret földjén

megfogant és elvetélt
vágvak hullámringsáiban
alármerülés

a napsütéses órák
száma végtelen

se köd
se pára
se csapadék

fényen átszűrődő
tekintetek

élek –
lehajló ágán
a szemünek

agym jobb féltéken.

azt nem lehet feledni
a cipzár hangját
amikor örekre elzárta
mfanyagzásokba helyezett
testedet

som a néma tilhakoziást
mely utolsó utadon
követett —

este vacsorázunk
az asztalon tányér
fehér mint a gyász

azóta folyik
a megszokott, üres
vég nélküli társalgás

kétsoros

nincs már többé úszta lap
áttűt a papíron az emlékezés

az út vége

a túlvilágon végtelen repcemező
kiszimult testem átjárja a nap

ideát már könnyű szeretni –
szent teréz figyaltot osztogat

sárbogárd, sárbogárd
húsz perc késést
jelztek a bogárdi
állomásán

húgyszag áradt a terebben
fásult tekintetű emberek
egyhangúan várták
a szerelvény
közlekedését

a részvételen cseledt
a hangosbemondó
szakította meg –

ekkor felálltunk,
mint két poéta,
kik szétartó élettik
metszéspontjából elindulva
még egyet intenek
majd felszállnak
a vonatra

ars poetica avagy versgyakorlat
munkiba menet
folyó mentén
sinek között
hid előtt és hid
alatt

sírály tollal
piperészik
a jármű közben
elhalad

leszálláskor
felszálláskor
helyet cserélő
emberek

küfelé és
befelé is
úton útfélen
figyelek

pílnszky szabadon

ismeretek a megterített asztalt
a kihűlt tálak közeit
miként a semmi kisimítja
az agónia úrkait
a bal later istentelen magányát
mert ami megtörtént
mégse tud véget érni
égve hagyatd a folyosón a villanyt –
et resurrexit tertia die

A Wakeman fiúk dadája

DARNAI ERZSÉBET neve sokak számára ismerősen csenghet Baján, mivel diákok tömegeit oktatta angol nyelvre, illetve magyar nyelvű és irodalomra az Újvárosi Általános Iskolában, a Tanítóképzőben, a Tóth Kálmán Szakközépiskolában, végül a III. Béla Gimnáziumban. **RICK WAKEMAN** nevét viszont az egész világon jól ismerik, hiszen egy időben a progresszív rock műfaj legjobbjait tartották számon, aki főleg a YES zenekar tagjaként aratta magának a sikert. S hogy mi köti össze őket? Darnai Erzsébet egészen fiatal korában Wakeman gyermekeire vigyázott au-pairként Angliában. S hogy a történet még érdekesebb legyen, mára a két kislány, **OLIVER** és **ADAM WAKEMAN**-t is a legkiválóbb billentyűsítők között emlegetik. Nem mindennapi történetéről faggattuk a nyugdíjas pedagógust.

■ – A történet 1972-ben kezdődött. Két évet elvégeztem már a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar-angol szakán, és hamarosan kiderült, hogy jobban kelne tudni angolul, vagy legalábbis bátrabbnak kellene lennem. Anyukám szorgalmazta, hogy járjak külföldre, vagy ha lehet, akkor Angliába. Szerencsére lakott az utcában egy ismerős néni, akinek a nővére 1945 óta Angliában élt. Felvettük vele a kapcsolatot. Nem hívtam magához, mert tudta, hogy velem ösztönösen magyarul beszélgetne, ami rajtam nem segít. Megadták viszont egy au-pair ügynökség címét, amelynek levelet írtam. (Persze azt tudni kell, hogy én ekkor alig 20 éves voltam, a vasfűgőny mögött éltem, és nyilván mit sem tudtam a nyugati világ működéséről.) Az ügynökségnél választotta ki a nevemet *Rose*, Rick Wakeman alkori felesége. (*Rosaline Woodforde-dai Wakeman 1970-ben kötött házasságot, amely 1977-ig tartott. – M. J.*) Én semmit sem tudtam rólok, csak ami a bemutatkozó levélből kiderült. Az alkori törvények alapján szabályosan nem vállalhattam munkát Angliában, csak egy tölték kapott meghívólevél birtokában kaphattam vízumot az útlevelemben. Ennek a szövegét én magam találtam ki, hogy

a hatóságok ne kűthessenek bele. Ebben ugyan az igazság magva benne volt (hogy ti, a kislány mellé keres valakit, és nálatk kapok szállást, ellátást, sőt egy kis zsebpénzt is), de azért mégsem erről volt szó. Mindenestre megkaptam a vízumot, és 60 napra (nagyjából a fősikolás nyári szünet idejére) kiutazhattam Nagy-Britanniába. Bár elég sok bürokratikus akadályt kellett leküzdeni, de aránylag gyorsan sikerült elintézni minden forraságot. Ehhez elég sok rokoni és baráti segítségre is szükség volt...

– *Hogyan fogadtak Angliában?*
– Valamikor június közepén-végén, a vizsgaidőszak után érkeztem. Vittem magammal egy jó hosszú és nehéz könyvet, amely a brit munkások beszédét is tartalmazta, ami az én alkori tudásomnak borzasztó nehéz olvasmány volt. Rose várt a reptéren, és onnan mentünk *Gerrard Crossbe*, amiről én szintén nem tudtam, mit jelent. (*A városon kívüli gazdag övezetben található hazalakat Wakeman nem sokkal korábban vásárolta a Yes 'Fragile' c. lemeze hatalmas bevételének köszönhetően. – M. J.*) Én csak annyit tudtam, hogy Londonba megyek egy családhoz. Amikor aztán hazakértem, nagyon megijedtem. Az volt

az első élményem, hogy ebben a házban mindenütt zene szólt. Ekkor a ház egy része még romos volt, két fiatalember (*Peter és Roy*) épp az átálakításon dolgozott. A szocialista rendszerből odaszöppeve különösen furcsa volt a brit műlmiöcsök életformája. Ithon például elképzelhetetlen volt még akkor, hogy megmötösök az egyik kutya fájós lábát, és egyáltalán a házi kedvenc akár a hálószozába is bejáratos legyen. Igazi kulturálisokot jelentett, hogy arafelé minden más, ráadásul öök az angolt a saját normális tempójukban beszéltek, amit eleinte csak nehezen tudtam megérteni. (Akkor a nyelvoktatásban nem használtak még audiovizuális eszközöket, legfeljebb egy-egy feliratos filmben lehetett búzni.) Az első napokban emiatt teljesen kifacsarva éreztem magam. És persze ott volt a gyerek, Oliver, akire vigyáznom kellett. De hát hat hónapos gyereket korábban sosem fogtam a kezembel! Szerencsére nem volt srós, problémás baba. Anyizra összeszoktunk, hogy néhány hét múlva, amikor elvittem egy játszótérre, és együtt tülntek egy hintán, sokan azt hiték, az én gyerekek. (Széke, két szemű kislány volt – épp olyan, mint az apukája.)

– *Mi volt igaziából a feladatod?*
– Az első találkozásuk kiderült, hogy rám főleg azért van szükség, mert Rick a gyakori fellépésekk, turnék, stúdiófelvételek miatt szinte állandóan útton van. Bár emiatt túl sokat nem is találkoztunk, engem egészen megdöbbentett, hogy amikor egy walesi távollétből megérkezett, két selyemből hozott ajándékba: az egyiket a feleségének, a másikat nekem. (Ráadásul én választhatam először.) Egyébként sem az úr-cseléd kapcsolatához hasonlított a viszonyunk. Egy másik Yes-tag egyiptomi segítőt farsallotta is, hogy a keresztnevtükön szólított öket. Persze ebben nyilván szerepet játszott, hogy én olyan rendszerből jöttem, ahol nem voltak ilyen mély társadalmi különbségek, nem is éreztem magam cselédnek. Ebben az is könnyebbséget jelentett, hogy Rose is viszonylag egyszerű családból származott (apukája kőműves, anyukája szakácsnő volt), és a jómódú Wakeman-szülök között talán maga is feszélyezve érezte magát. Ezen túl csaknem egyidősök is voltunk, így jól megértettük egymást. Többöszr kettesben is szerveztünk programot magunknak; így jártam először Windsorbán, az uszodában, és mivel vele ellentétben én tudtam úszni, ebben segítettem neki. Számos múzeumot együtt jártunk végig, butikokat is látogattunk. Mág azal is próbálkoztam,

Darnai Erzsébet otthonában fészakasztólól

hogy lefordítsam neki angolra egyik kedvencemet, *Tóth Árpád Esti sugárkorszoriját*. Szóval vele legalább annyit voltam, mint a gyerekekkel. Ha viszont Rick hazajött, felbolydult az élet. Neki akkoriban alakult ki a nagy autógyűjtő szenvedélye, és a napilapok is találgatták, hogy épp milyen csodajárgánnyal tér haza. Egy kétszemélyes *Jaguarra* én is tisztán emlékszem.

– *Nyilván sokféle élmény színezte az időszakot...*

– Wakemanék például szívesen összebarnáltak volna Royjal, aki jó barátjuk is volt. Én viszont tudtam, hogy két hónapra érkeztem, aztán megyek vissza a főiskolám – meg aztán ez a Roy elég nagy mammlás is volt. Mindkettőnkét elvitték magukkal vacsorázni egy elegáns olasz étterembe, miután költségszámot négyeztek ki a rendszerből is. (Nyilván is akkor hallottam először.) A vacsora végeztével a kocsis emelkedett hangulaton lévő Rick azt mondta, hogy erre felé az a szokás, hogy a kocsis fizet a vacsora, annak fel kell állnia az asztal tetejére, és bőfögni. Ekkor azért a még naiv kelet-eurpai lányka számára is kilógott a lóláb, az ugrástát mégsem éreztem kellemetlennek.

Egy másik kedves élmény a müncheni olimpiához kapcsolódik. Épp mindannyian együtt voltunk, Rick pedig nekikélt levelet fűzni. Mindenféle zűrzavart rakott bele, közlök sok olyat is, amiről addig nem is hallottam. Miközben fűt a leveles, a háttérben mutat a tévé az olimpiai közvetítéssel. Épp arról tudósítottak, hogy egy magyar versenyző győzött (ez vagy az öklívívó *Georgy György*, vagy a birkózó *Hegecs Csaba* lehetett, de erre már nem emlékszem), és én annyira büszke voltam, hogy örömeimben ugrálni és síkolni kezdtem. Rick ekkor szűrés szemmel rám nézett, és azt mondta: „*Még egy sikongatás, és nem kapsz a levelesből!*” (Persze nem komolyan mondta.) Amikor viszont brit aranyérem született – összesen még ilyen volt azon az olimpia –, akkor Rick felugrott, leült a pianóhoz, és előjátszotta rajta a brit himnuszt. A magyar győzelem után nekem mondta: „*Na, most te jössz.*” Én ugyan hét évig tanulmang zongorázni, de a dallamot csak egy kézzel tudtam lejátszani. De nagyon büszke voltam a magyar bajnokra, és talán még énekeltem is a himnuszt. Óriási érzés volt, hogy olyan távol vagyok az otthonomtól, mégis magyar sikernek örülhetek. És persze a honvágy ellen is jó orvosság volt mindez.

– *Afféle zenészbizukát nem rendeztek az otthonukban?*

– Általában nem volt jellemző. Talán egyszer-kétszer benéztek hozzánk a zenésztársak, de odahaza nem buliztak. Inkább

ők mentek el valahová; néha engem is magukkal vittek. (Ilyenkor fogadtak egy másik bébiszittert.) Egyszer a stúdióba is elvitték munka közben, akkor találkoztam *Jan Andersonnal* (Yes-énekes – M. J.). Persze sem ők, sem más ismerősek nem tudtak lényegében semmit Magyarországról, a kint élő magyarokat viszont megtrézt embereknek láttam, mert igazából a brit társadalmakban kívülállóknak érezték magukat, de az „új” magyar viszonyokról sem tudtak már sokat.

– *Milyennek láttad a karrierje első csúcspontját a rockszínpadon?*

– Vele csak olyankor találkoztam, amikor valahonnan épp hazajött. Néhány napsal, egy hétnél többet akkor sem töltött otthon, de még londoni tartózkodása alatt is olykor egész nap a stúdióban volt, éjszaka jött haza, délelőtt pedig aludt. (*A Yes ebben az időben rendezte a *Yes From Topographic Ocean c. lemezét* – M. J.*) Az is igaz, hogy apaként, férjeként, házigazdaként ismertem meg őt, a zenét akkor még egyáltalán nem követtem figyelemmel. Maximalista ember volt, semmi sem volt elég jó neki. Persze ha volt ideje, mesélt a stadionfellépésekről, sikerekről is. Egy ilyen alkalommal kérdeztem meg tőle talán kocsis naivan, valójában fel sem mérve, mekkora székkel beszélte: „*És Magyarországra mikor jöttök?*” Puresim nézett rám, aztán jót nevette és azt mondta: „*Magyarországra?! Nincs nektek akkor stadionotok...*”

Aztán a történetnek sok évvel később mégis lett folytatása. 2012-ben ugyanis a paksi Nemzetközi Gastroklub Fesztiválon Rick mégiscsak fellépett Magyarországon a *Rick Wakeman & The English Rock Ensemble* név formációjával. Amikor híreket vettük ennek, fejünkbe vetük a kézzel, hogy elmegyünk, és igyekszünk a közelebbre jutni. Abban ugyanis biztos voltam, hogy ha nem is ismer meg, biztosan tudni fogja, ki vagyok, és nem ktlid el. (A biztonságs kedvéért készítettem egy albumot is az angliai fényképekből, amit aztán alá is írt nekem.) Végül az albummal a kezében Ferőz kapta el, és rögtön szólított. Rick nagyon megörült, meg is ölegetett, a fényképektől pedig teljesen elcserkenyült. Főleg, hogy elárulta: a képeken még kisbabaként látható

Rick Wakeman kisebők fival, Adamall

Oliver fiának épp az előző éjszaka született gyermeke. Bernem azért csak munkált a pimász kisördög, hogy is van ezzel az egykor emlegetett Magyarországra jövetelel, és rá is kérdeztem. Rick persze nem emlékszik a régi, kicsit lekezelő kijelentésére, de ezt felemlégetve kicsit belebókszóltam a széllel megtrézt pocakjába... Persze annak idején mi ketten nem voltunk ilyen bizalmas viszonyban (inkább a felelőssel), de az idő elteltével sem éreztem azt, hogy olyan világosztár lenne, akit én nem szólíthatnék meg. Ezen a paksi koncerten viszont felcsendült egy dallam, amelyről a hátamon fűtoskot a hideg, ugyanis ráismertem, hogy ez annak idején, 1972-ben otthon is játszottam a pianóján. (*A *The Six Wives of Henry VIII* c. szülőlemez egy részletéről van szó, amelyen akkoriban dolgoztam*) Én még 2012-ben is kicsit rácsodálkoztam, hogy milyen sokan ismerik őt, és milyen sokan tudnak róla. Merton őt, és milyen eltelő időben itt Magyarországon kevés ismerősnék mondott bármit is a neve, amikor meséltem róla. Most annál is közvetlenebbnek és barátságosabbnak mutatkozott, mint amilyenek régen megismertem. Amikor már a koncert után a helyi sajtó a családjáról faggatta, a szemé sarkából mindig rám nézett, hiszen tudta, hogy én mindent tudok a témáról.

– *Az is, ami 1972 óta a történet?*

– Talán hihetetlen, de igen. Rose-zal ugyanis azóta is minden évben legalább egyszer frunk egymásnak. 1975-ben – már tanári diplomával a zsebemben – kis híján még egyszer dolgoztam náluk, de akkor épp volt au-pair-ük, így nem tudtak fogadni. Azért megfogadtam őket, sőt Rose a reptéről is elhozott, éppúgy gardírozott, mint régen, pedig más családnál dolgoztam. A fényképeket pedig azóta is küldözgeti. Miután a fejemet megismertem, elhatároztam, hogy együtt is elmegyünk oda, és Rose szonál felajánlotta, hogy természet-

tesen lakjunk náluk. Így is történt, és ha jól emlékszem, 1984-ben jutottunk ki hozzájuk. (Ekkor már Rose is új házasságban élt.) Néhány éve pedig elküldte nekem az *OK! Magazin* egyik számát, amely már *Adam* esküvőjéről tudósított, ahol a fényképeken majdnem az egész család látható. Rose egy darabig Rick későbbi ügyeiről is beszámolt, és megjegyezte, hogy másokkal is fiai születtek. (*Wakemarek hat gyereke van: Oliver 1972-ben, Adam 1974-ben, Benjamin 1975-ben, Oscar 1986-ban született. Később azért két lánya is lett: Jemma Kiera 1983-ban, Manda pedig 1986-ban jött a világra – M. J.*) A fiúkkal tinédzserkorukban is találkoztam, és úgy láttam, hogy Rose második férje, *John* nagyszőrű pótapuk volt, bár ő sosem került a reflektorfénybe. Mindkét fiú nagyon kedves, jólnevelt srác lett, még ha ebben az időben már nem is az 1972-ben látott gazdagságban éltek. Viszont ők is kiváló zenei nevelést kaptak. Bászke vagyok rá, hogy a kapcsolat a mai napig megmaradt. Az ő életükben persze kis epizód volt ez az időszak, de úgy tűnik, szívósen emlékeznek rá.

– *Merelyre érte el az eredeti célját az angliai két hónap?*

– Azt hiszem, nyelvtanulási szem-

pontjából a lehető legjobb helyre kerültem, mert Rose-nak nem nagyon volt kívül beszélgetnie, hiszen állandóan csak a beszélő-né még nem tudó kishaba és a két kutyra volt jelen a környezetében. (Bár a gyerekeket és a kutyákat én is magyarul szerettem meg.) Időnként azért elővettem az otthonról magammal hozott vastag könyvet is, de Rose ezen csak nevetett. Azt mondta: ez túl nehéz, majd hozok valami inkább neked valót. (Valami ponyvát persze.) Hogy használhatta a nyelvtudásomnak az időszak, azt mutatja, hogy a hazánthon a repülőn mellet-

Oliver Wakeman, a nagyobbik fiú

tem ülő brit úriember azt hitte, magyarországi nyaralásra utazó angol lány vagyok. A főiskolán utólag el kellett mesélni a külföldi élményeket, és ezokról végre bátran mertem is beszélni főiskolai tanárom előtt. Sőt, azt is elkultam *Bogdár József*ek, hogy nem olvastam el az általa adott könyvet, de nem haragudott érte. Viszont megszerettem azt a magabiztosságot, hogy értem, amit beszélnek, és én is képes vagyok gátlások nélkül megértetni magam magunk. Ott szembesültem a nyugati világ sokszínűségével is; egyrészt az etnikai keveredés terén, de például

ott láttam először punkokat is, és az is kiderült, hogy egy szubkultúrához való tartozás nem kell hogy bármilyen előfeltételeket igazoljon. És a szinte külön világba tartozó emberek kölcsönösen elfogadják egymást.

Utazkorni nem volt sok időm, mégis levelek egész sorát írtam haza anyukámnak, az egyrészt a honvágy ellen is használt, másrészt ma ezeknek a gyűjteménye akár naplóként is olvasható lenne, ha tudnám, hová keveredett el.

Mayer János

Déri Frigyes levele dr. Vojnics Ferenchez polgármesterré választása alkalmából

■ *Dr. Borbórád*, vagy ahogy 100 évvel ezelőtt hívták: *Vojnics Ferenc* (nevét 1931-ben magyarosította) városunk egyik legjelentősebb polgármestere volt. Életének összegyűjtött dokumentumaiból 2007-ben a Tűr István Múzeum jelentetett meg egy forrásgyűjteményt *A város keresi múltját* címmel. 2009-ben a *Bácsországi* című vajdasági honismereti szemlében *A főispáni hivatalról a főispánosság című tanulmány* részeként jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár közlésterében fejtett önéletrajza.

Nemcsak Baja város, hanem a szabadkai főjegyző *Vojnics Ferenc* életében is fordulópont volt 1915. október 9-e, amikor egyfelől jelölték Baja polgármesterévé választották. Erre az 1940-ben írt önéletrajzában így emlékezett: „1915-ben Baja a polgármesteri székbe hívta. (Még az egyetlen, aki polgármesterséget teljeszen idegen városban meghívás útján nyert el).” A korabeli újságokból és a levéltári iratokból más kép bontakozik ki, ugyanis az alkalmas bajai jelöltet, dr. *Fehér*

Lőrincet néhány hónappal korábban Zombor polgármesterévé választották.

Polgármesterségének az első világháború utáni éveit kicsit beárnyékolta, hogy nem sikerült Baján tartania, illetve Baja számára megszereznie a Déri-gyűjteményt. Így a bajai múzeum megalapítása is csak polgármesteri működésének végén, 1936-ban sikerült. A bajai levéltár iratai között található egy levél Déri Frigyesről, mely tükrözi azokat a reményeket is, melyekkel *Vojnics Ferenc*ot Baján várták. A levélben a „Doktor Úr” megszólítással is *Vojnics Ferenc*nek szól, mivel nemcsak jogász volt – ekkor a jogi oklevél nem járt együtt a doktori címmel –, hanem 1904-ben a kolozsvári jogi egyetem után Budapesten államtudományokból doktorált.

A levél:

„FRIEDRICH DÉRI

WIEN 1915 november 12én

Nagyon tisztelt polgármester ur!

Örömmel fogadtam november 11-ől kelt becses levelét.

Már barátom *Dr. Bernhárt János* [Baja város tiszti főorvosa] ír közölte velem, milyen nagy reményekkel áll szemben Baja város polgárára nagyságod Imert tehetősége és nagyszabású lelkesedése iránt.

Szimpatikusan fogadtam a hírt nagyságod meghívásáról a bajai polgármester székére és üdvözlésként közledek Doktor úr elé, mint a város egyik híres polgára, azon íszinte ígérettel, hogy mindegy számlíthat gével, ahol szerbny tehetésgemmel hazánlatára lehet a város bármilyen nyilvános ügyének támogatására.

Ha valahogyan a közelebi időben lehetőség lesz, személyesen akarom tiszteletemet tenni.

Fogadjja addig is szívvelyes üdvözlömet és nagyra becsülésem íszinte kifejezését

Déri frigyes”

Közléstest: Fábán Borbórád

Regélő bajaiak I. rész

■ Kedves Olvasó!

E lapban új sorozat kívánok indítani, mely a Regélő bajaiak címet viseli. Céloom az, hogy a város kedves örökifjú és honzerető polgárainak elbeszélése alapján mutassam be, egyben összegyűjtsek olyan tárgyakat, melyek a város és környéke értékeinek tekinthetők. E sorozat az írásban és összeállításában a kedves olvasó is közreműködhet. Hogyan és milyen formában? Egyszerű. Írjon a szerkesztőség címére, én pedig felkeresem Önt.

Vonatkozó gyűjtésemet több mint 30 évvel ezelőtt kezdtem Türr István Múzeum részére, és azóta is végzem. Adatközlőim közül már sajnos sokan meghaltak, és a hangjuk sem maradt meg az utókor számára. Városunk rohamos átalakulása meggy árt, és sorra tűnnek el a régi lakóházak, az ártéplések és lebontások során megváltozik a város régi, meghitt hangulata. Jó lenne legalább fényképsorozatokban egyszer megörökíteni minden egyes épületet a bontás és átépítés előtt. Nem volna érekes 50-100 év múlva az utókorunk? El lehet rajta gondolkodni. Ilyen és hasonló gondolatok foglalkoztatnak, és ha a kedves olvasótól segítséget kapok hozzá, nagyon köszönöm.

Bevezetőül egyik gyűjtésemből (*A bajai bészálló vendéglőről és koszmákról* című anyagból) emelek ki két rövidke történetet, melyeket a feledhetetlen *Zaubori Albert*, (a régiek Berci bácsija) mesélt el huncot mosollyal az arcán.

I.

Miután eljöttem Kalocsáról, itt is lett egy vendéglőm. Egy nyugdíjas postafőnök vendégem hozzá volt szokva a csengődi kadarkához, így fogta magát, és ő is elbúcsúzott Kalocsától, majd Baján, a Petőfi Sándor utcában vett ki lakást. *Oltványi Pista* rendőrtanácsos nagyon jó barátom volt, vele is jó barátságban volt. Minden este eljöttek hozzám szórakozni. Ez a postafőnök alaposan „bekévézett” a csengődi kadarkából. Oda volt teljesen, mikor hazra akart menni. Nagy eső volt, és a tőlem két házu lévő „banksarkon” elvágódott, beleesett az esővízes csatornába, és ott hempergett, míg az újjáról az leestek az aranygyűrűk. Ara mezt két rendőr, akik felemeltek, és bevitték a rendőrségre. Oltványi rendőrtanácsos azt mondta, azonnal kísérjék el a Petőfi Sándor utcai lakására. Hazakísérte a két rendőr, amikor megfogta a kapukilincset, akkor észhez tért, és akkor ökölrel nekiment a két rendőrnek, mondván: mit akarnak tőle?

Másnap reggel savanyú tüdőre jelent meg nálam a postafőnök. Úgy délelőtt 9-10 óra lehetett. Akkor azt mondja nekem: *„Aranyos Bercikém, ha van. Elvesszet az újjáról az aranygyűrű.”* *„Hát – mondom – hogyan kerülte haza?”* Azt mondja, ő nem tudja. Hát gyertünk el a rendőrségre. Bementem vele a rendőrségre, hogy nem tudnak-e a történetekről. Erre Oltványi rendőrtanácsos azt mondja: *„En kísérlettem haza két rendőrről, ő meg összeverte a őket.”* *„Ugyan, ne bészéj!”* Mindjárt előhívatta a két rendőrt. *„Ismeritek ezt az urat?”* – kérdezte tőlük. *„Hogya, az éjjel ökölrel esett nekünk, miután hazakísértük.”* Azt mondta erre:

„Most hallgassatok ide! Hornét hostátok ide est az urat?” *„A Bank sarkon fekiadt az árokban.”* *„Menjete vele oda, mert elvesztette az aranygyűrűjét!”* El is mentek oda, az esővíz még jócskán folyt az árokban, megtalálták az aranygyűrűt. A postafőnök borralvót adott a rendőröknek, és kibékült a hatósággal.

II.

Tudja, ma szakmáknak szép, és sok érdekes ember fordult meg a vendéglőmben. Amint megnyitottam, kialakult a törzsvendégek köre. Ki a jó konyhásért, ki a jó hangulatért, ki pedig a csengődi kadarkáért jött be. Rendszeresen járt hozzám két jó barát is. Ha jól emlékszem az egyiket Jánosnak, a másikat Pistának hívták. (Csak a keresztnevük maradt meg bennem.) Hideg téli napok voltak. Kisebb-nagyobb megszakításokkal esett a hó éjjel-nappal, és folyamatosan kellett takarítani a vendéglő előtti járdát. Egyik nap hajnali öt óraker is éppen lapátoltam és sűrűtem a havat. Az álmoságtól jóformán nem is láttam, hogy a sztrikületben a túlsó oldalon jó barátom, *Fokt Feri* temetkezési vállalkozó is kint van, és szintén lapátol. Ő vett észre, és elég komoly hangon szolt át nekem, ami egyelőre nem volt rá jellemző. Mindig mókázott.

– Szervusz, Bercikém!
– Szervusz, Ferikém! Hát Te is fenn vagy?
Úgy látom, nem tudok megszabadulni ettől a sok hótól.
– Úgy néz ki, nem. Már reggel 4 óra óta fenn vagyok.
– Csak nem akadt valami sürgős elintéznivaló?
– De igen – közben nagyot tolt a lapátom, majd megállt, felénezt, és megismételelte.
– De igen. Kis rövid szünet után folytatta.
– Mondá, Berci, mit csináltál az éjjel? Amint ez a kérdés elhangzott éreztem a hangján, hogy valami tréfiáról lehet szó, mert már alig bírta ki nevetés nélkül.
– Mit csináltam volna? A jó meleg ágyamban aludtam.
– Biztosan? Akkor árul el, hogyan került két hullá a házam elé? Talán Te raktad ide?
– Raktá az ördög! Nem is tudom, milyen hullákról beszélsz.
– Te Berci! – Jőzöven nevetve elkezdte mesélni, hogy mi történt. – Képzeld el, ma reggel 4 óraker a rendőrök beültettek hozzám, hogy két hullá fekszik a járdán egymás mellett, és már a hó is betakaríta őket. Azt kérték, temessem el őket. Első

álmomból felkelve először nem akartam hinni a fillemnek, és meg is voltam lepődve azon, hogy ki tehetett ilyet. Először tré-fíra gondoltam. Amint kimentem láttam, hogy tényleg ott fekszik két ember. Ahogy kiáztuk a két urat, egyszer csak hallom ám, hogy az egyik igencsak szuszog, majd ahogy másikat is megmozgattam, hát az is szuszogott. A rendőrökkel nagy nehezen talpra állítottuk őket. Csak úgy dőlt belőlük

a szesz, azt sem tudták, hogy hol vannak, majd hazakísérték őket.

– Mondd, Ferikém nem, tudod, hogy hívták őket?

– Nem, mert a nevüket sem tudták megmondani a csengődí kudarckától.

Aznap délelőtt 10 óra tájban bejött a vendégülmebe savanyú tudóre a két barát, János és Pista. Alighogy letették a kabátjukat, elkezdtek mesélni, milyen furcsa dolog történt velük, bár alig emlékeznek belőle valamire. Csak arra, hogy délután 5 órakor jöttek be hozzám, és valamikor záraskor indultak el, de hogy merrefelé, arra nem emlékeztek. Valami nagyot kellett lépniük, és ezzel vége volt mindennek. Ekkor jöttem rá, hogy ők voltak a „hullajelöltek”, akikről Fokt Feri beszélt hólapátolás közben.

– Hát szóval ti voltatok! – kiáltottam fel. Kutya bajuk sem volt, nem látszott rajtuk az éjszakai kaland. Történetük végét én meséltem el nekik. Eleinte nem akartak hinni a fülkéknek, majd a végén jót nevettek, és mindenki ment a maga dolgára.

Jaeger / Józval /
Bálint

Szisz László rajza

A fész egyik legszembetűnőbb jele a nappalok rövidülése és a cserjék, valamint a fák leveleinek színvarázsa, kezdődő hullása. Az egyes növényfajok változásai nem pontosan egyszerre következnek be, ezért is lesz ilyenkor teljes a természet színeinek kavalkádjá. Közben az egyre hűvösebbé váló időjárás, az októberi esők, majd a novemberi fagyok megteszik hatásukat és a koronák nagy része lombtalanná válik. A növényzetben és a klimatikus viszonyokban beköszönő „új idők” nem maradnak észrevétlenül az állatok világában. Az emlősfa-jok szinte folyamatos táplálkozásal és vastagabb szőrzet növesztésével javítják téle a kondíciójukat, mások élelmiszer-

tárral készülnek a szűkös időkre, számos madárfaj a táplálékforrások csökkenésével délre vonul, megint mások védett helyre húzódnak és téli álomba merülnek stb. Utóbbiak közé tartozik a jellemzően éjszakai zsákmányszerzése miatt amúgy is ritkán szemlénk elé kerülő, október közepére azonban már az áttelelést nyújtó föld alatti lyukak biztonságát kereső lábatlan vagy törékeny gyík (*Anguis fragilis*).

A nyújtott testű, megjelenésében kígyószzerűen ható gyíkféle egyik legfőbb sajátossága, hogy nincsenek lábai. Emiatt sokan kígyónak is nézik, azonban ha alaposabban megnézzük, kitűnik hovatartozása. Hosszú és vékony tőrre tompa farkban

Bajaiak kiténtetése a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlésen

2015. október 22-én a Hotel Három Gúnár Rendezvényházban rangos megyei kiténtetéseket adtak át. A kiténtetésekből több bajai polgár és közösség is részesült:

• **Dr. Hal Viktorné** bajai pedagógus Bács-Kiskun Megye Ifjúságának Nevelésért Díj,

• **Bajai László Ferenc** Énekar Bács-Kiskun Megye Művészeti Díja,

• **Csütty Márk** a Bajai Szerb Önkormányzat elnökhelyettese, a Bajai Szerbek Vallási és Kulturális Egyesületének titkára Bács-Kiskun Megye Nemzetiségiért Díj,

• **Kovácsné dr. Komáromi Mónika** csatájai háziorvos Bács-Kiskun Megye Egészségügyért Díj,

• **Csernovicsné Simon Erzsébet** a Bajai Szent Rókus Kórház gazdasági igazgatója Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés Elnökének Elismerő Oklevele.

Minden díjazottnak sok szeretettel gratulálunk!

Védendő védtelenek: a lábatlan gyík

végződik, testét az ősi gyíkokra jellemző kerek (ígynevezett cikloid), sima és fényes pikkelyek borítják. Emellett feje a törzsetől így különül el, kicsiny szemei csukantóak, alig képesek pislogni. További jellemző, hogy nyelvét csak nyitott szája esetén képes kiolteni (a kígyók csukott ajkaknál is képesek erre). Mozgása inkább a gyíkok helyváltoztatására emlékeztet: megindulás után megállás figyellel, és esetleges újraindulás) mint a kígyók folyamatos csúszására. Az állat hátának színe a világosbarnától a sötétbarnáig változik, a gerinc vonalán – egészen a fark végéig – többnyire sötét csík húzódik. Utóbbi egyes példányoknál hiányzik, másoknál kisebb vonalkákból vagy pettyekből áll össze. Az oldalak a

Lábatlan gyík

hátnál kissé világosabb színeké, a has palaszárke vagy teljesen fekete. A fiatalok háta arany vagy ezüstszárke, az oldaluk és a hasuk sötét, gyakran fekete színű. A kifejlett példányok teljes testhossza 40-45, ritkán 50 centiméter. Gyíkunk egyik neve a fennmaradás érdekében kialakult jellemzőjéből ered: versély esetén farka letörik. Az akár több darabban is leváló részek a ragadozó figyelmét magukra vonva egy ideig még mozognak, miközben „tulajdonosuk” eljuthat a biztonságos búvóhelyre. Természetesen csak a kledka utáni farkrészt válthat le, a helyén – bár nem lesz olyan, mint az eredeti – néhány héten belül ismét kifejlődik az új.

A lábatlan gyíkok a téli pihenésből április első felében jönnek elő és az ivaréretté vált három éves korú példányok hamarosan párznak. A fiatalok az anyállat testéből mintegy három hónap után, jellemzően augusztus második felében jönnek a világra: számuk átlagosan 6-12, egyes esetekben akár 20 körüli. Az utódok az átéltszó, vékony burkot gyorsan elhagyják (testhosszúságuk ekkor 7-9 centiméter). Meg kell jegyezni:

nyuszok, sünök, gólyák stb. táplálékként. A lábatlan gyíkok viszonylag lassú mozgásúak és ez meghatározza zsákmánysaik körét: földigiliszták, meztelencsigák, kisebb rovarok és azok lárvái jelenik számukra az ételme.

A lábatlangyík-félék (Aniguaidé) családjába tartozó állat a napsütéses, árnyékos és kőzetkőbúvós részekkel tarkított nyirkos és őde, őss a víznyelvényzetű élőhelyeket kedveli. Jól érzi magát megfelelő rejtőzködést biztosító kövekkel, korhadó fatörzsekkel és páfrányos részekkel borított lombterületekben, de megtalálható csuládi házak kertjében és a települések parkjaiban is. A lábatlan gyík az Északi-sarkkörig egész Európában elterjedt fajnak számít azzal együtt, hogy nem él Írországon, a Krím-félszigeten és Dél-Spanyolországban. Magyarországon a domb- és hegyvidékek lakója, az Alföldön csak erdőben ismertek előfordulásai, Bajához legközelebb a Bátaszék és a Szekszárd mellett dombok erdői részén él.

A faj leginkább veszélyeztetett tényezői: a mezőgazdaságban bekövetkezett változások (művelési ág módosulása, vegyze-

A gyík feje színté a sem különül a testtől

rek használata csigák ellen stb.), kígyóknak nézik és elpusztítják (moha Magyarországon valamennyi kígyófaj védett), egyes helyeken sok az elgázolt példány, továbbá lassú mozgása miatt könnyű zsákmányt jelent ragadozóinak. A felsoro/ltak részben ellensúlyozza rejtett életmódja, fennmaradását ritkábbá válása egyelőre nem veszélyeztet. Mindezek mellett az 1964 óta védett lábatlan gyíknak a vidékfejlesztési miniszter 100/2012. számú rendelete szerinti természetvédelmi eszközei értéke 25 000 forint.

Nébojzsi László

BAJAI HONPOLGÁR

Baja és környéke közismert
és kulturális helyszíne
Megjelenik minden hónap első napján
ISSN 1416-4469

Főszerkesztő: Dr. Mayer János
Függőszerkesztő: Dr. Nébojzsi László
Olvasószerkesztő: Sándor Boglár

A szerkesztőbizottság tagjai:
Jéz Aszék, Kothencz Kelemen, Kovács Zita,
dr. Laki Ferenc, Szűcs István, Sipos Levente,
Zalavári László

Lapalapítói:
Újvárosi Általános Művelődési Központ
Kiadó:

Bajai Honpolgár Alapítvány

Az alapítvány számlavezető bankszája:
OTP Bank Nyrt. Bajai Fiókja
Számlaszám: 11732033 20030119

Postacím: 6500 Baja, Tótkesztély u. 12.

E-mail: bajaihonpolgar@gmail.com

ELŐFIZETÉS: 06-79/322-600

Nyomdai munkái:

Árcsapat Nyomda Kft.
Baja, Arma u. 15. Tel.: 79428-944

A szerkesztőség a bekapított kéziratok
rövidítésének és stílusjuttatás javításának jogát
fenntartja!